

*Magasságbeli Úr,
aki jelen vagy a világmindenségben
és a legkisebb teremtményedben,
Aki körülveszed gyengédségeddel
mindazt, ami létezik,
öntsd belénk szereteted erejét,
hogy gondjainkba vegyük
az életet és a szépséget.*

*Tölts el békéddel,
hogy fivérként és nővérként éljünk,
anélkül, hogy ártanánk bárkinek is.*

*Szegények Atyja,
segíts minket megmenteni az elhagyottakat
és az elfeledetteket itt a földön,
akik oly értékesek a szemeidnek.*

*Gyógyítsd életünket,
hogy védelmezzük ezt a földet,
és ne raboljuk ki,
hogy szépséget vessünk,
ne pedig nyugtalanságot és rombolást.
Érintsd meg azok szívét,
akik csak előnyöket keresnek,
a szegények és a föld kárára.*

*Taníts, hogy felfedezzük minden dolog értékét
és csodálkozással tudjuk
felismerni, hogy
mélységesen egyek vagyunk
minden teremtményeddel
a végtelen világosság felé vezető utunkon.*

*Köszönjük, hogy mindennap velünk vagy,
tarts meg minket kérünk mindennap,
támogass bennünket harcainkban
az igazságosságért, szeretetért és békéért.
(Ferenc pápa: Imádság a Földünkért)*

XXII. évfolyam 8-9. szám 2015. augusztus - szeptember

A Koinónia régebbi számai elérhetők: www.faragoferenc.webnode.hu	
Bulányi Gy. Bokor kívülről, belülről...	2907
Habos L. A kobra harapásai	2912
Király I. Konfliktuskezelés...	2918
Kőszeginé M. A rigók gyermekneveléséről	2920
Sarlós I. Halász Atyára emlékezünk	2921
Kaiser J. Első lekiyakorlatom	2921
Bogláryné, Dávid és az ő parittyája	2922
Szegheő J. A sikeres élet titka	2923
Farkas I. A béke és a csend küldötte	2924
Dryp, Kerti napló	2926
Dóry I. Szeretnék...	2927
Vincze J. – Faragó F. Hancz Vera temetése	2927

«Az emberi elköteleződés folyóirata – családunkért, nemzetünkért, mindenkiért – Isten Országáért megvalósulásáért.»
Elérhetőség: koinonia.tarsak@gmail.com

BULÁNYI GYÖRGY

A BOKOR KÍVÜLRŐL, BELÜLRŐL: MÚLT, JELEN JÖVŐ

I. MI A BOKOR?

1.1 A Bokor látásom szerint

E részben nem azt mondanám el, hogy mi volt idáig a Bokor, mi a mostani pillanatban, s mi lesz, vagy minek szeretném a jövőben. „Sub specie aeternitatis”, vagy magyarul szólván: Isten általam kinyomozhatónak vélt szándékai szerint kísérek meg válaszolni a nagybetűs címben - Mi a Bokor?- feltett kérdésre.

Közösség

Mindenekelőtt állítok róla négy kifejezést: közösség, intézmény, szervezet, rend. Meghatározom ezeket a kifejezéseket. „Közösségről beszélek, ha a hat dinamikus alkotóelem (cél, törvény, funkció, szerepkör, szankció ill. szanktificáció, köztulajdon - vö.: A jézusi célkitűzés szociológiai elemei - A második hullám Bp. 1990 36. o.) elsejére, a célkitűzésre gondolok. Intézményről beszélek, ha mind a hat dinamikus alkotóelemre tekintek. Szervezetről beszélek, ha a funkciók egymásra épülő szintjeit tartom szem előtt. Rendről beszélek, amikor az intézményben, szervezetben kibontakozó közösségnek azokra a törvényeire, illemszabályaira gondolok, amelyek egy közösség életét sajátossá formálják. (Egyházrend – Erény-e az engedelmisség? Luzern 1989 15. o.)

Egyház

Ezek után fel kell tennem a kérdést: Egyház-e a Bokor? E kérdés megválaszolásához meg kell mondanom, mit értek egyházon. Olyan közösséget, amely a jézusi célkitűzést hordozza, s a „jézusinak „megfelelően bontja ki a közösség életmegnyilvánulásának már említett további öt dinamikus létkategóriáját is. Ezek után már csak a közösséget kell meghatároznom, hogy a félreértéseknek és a félrehallásoknak lehetőleg elejét vegyük. Szemben a sokasággal, amely nem együttélés csak együttlevés (pl. buszra várók, és szemben az osztállyal, pl. Trabant tulajdonosok), amely sem együttélés, sem együttlevés, hanem csak bizonyos közös vonásokat hordozó személyek összessége - a közösség a közösséget alkotó személyek céltól irányított és tartós, azaz a megszűnés nélküli együttműködése. Az adott meghatározások alapján a Bokor minden egyes közössége, s ezen közösségek „Bokornak,, nevezett összessége is egyháznak mondandó.

Felekezet

A következő kérdés, amire ezek után válaszolnom kell: Felekezet-e a Bokor? Megint meghatározásra van szükségünk: Mi a felekezet? A felekezetet a jézusi célkitűzést szolgálni kívánó olyan közösség alkotja, amely el-

határolja magát egyéb közösségektől, amelyek szintén a jézusi célkitűzést kívánják szolgálni. Mivel a Bokor csak eszmecserére hajlandó, azaz csupán nézetektől határolja el magát, de sohasem az ezen nézeteket hordozó személyektől s azok közösségétől, ezért a Bokor nem felekezet.

A következő kérdés: Rész-e a Bokor valamelyik felekezetnek? A Bokor egésze aligha. Csak abban az esetben lehetne a Bokor egésze valamelyik felekezetnek a része, részegysége, ha a Bokor minden egyes tagja egy és ugyanazon felekezethez tartozna.

Mivel azonban a Bokor közösségeibe különböző felekezetekhez tartozó személyek élnek, nem mondhatjuk hogy a Bokor része, részegysége egy adott felekezetnek. Ha mégis „Bokor Katolikus Bázisközösség” néven ismernek bennünket, ez a megnevezési pontatlanság abból magyarázódik, hogy a katolikus felekezethez tartozó személyek hívták életre a Bokrot, s a Bokor tagjainak többsége ma is a katolikus felekezet tagjának tudja magát. A Bokor még abban az esetben sem felekezet, ha a Bokor tagjai között vannak olyanok, akik egyetlen felekezethez tartozónak sem érzik magukat, és vallási hovatartozásukat illetően a Bokron kívül nem tudnak egyebet mondani. Azért nem felekezet a Bokor ebben az esetben sem, mert nem ambicionáljuk, hogy a tagok kizárólag a Bokorhoz tartozzanak, és ezenfelül ne legyenek tagjai egyetlen vallási felekezetnek sem.

Többet is kell mondanunk. A bokor ambicionálja - bár nem presszionálja -, hogy a Bokor tagjai lehetőleg tartozzanak valamelyik felekezethez. Miért? A válasz egyszerű. Ha nem így járna el a Bokor, Isten sem menthetné meg attól, hogy felekezetté váljék. Miért lenne ez olyan nagy baj? A felekezet, az valami rossz? Hát igen, rossz. Miért? Mert elhatárolódásból született, s az elhatárolódás bárkitől, akárkitől is - rossz. Miért rossz? Mert a szeretet nem ismer elhatárolódást. A felekezet rendre válás eredménye, és minden válás a szeretet csődje. Akkor is, ha nem váltam el, csak kilöktek. A kilökö szívében biztosan megfogyatkozott a szeretet, s nagy a valószínűsége annak, hogy a kilökötteknek, azaz az új és más felekezetté „kényszerítetteknek” is meg fog fogyatkozni a szívében a szeretet a kilökök és az azok leszármazottai iránt.

Közös nevező

Gondolom, a fentebbiekből eléggé nyilvánvaló, hogy a Bokor olyan közösség, amely szívesen lát bármely felekezethez tartozó személyeket, akik azonosulni akarnak a jézusi célkitűzéssel. Ezt tovább tágitva: szívesen lát bármely valláshoz (mohamedán, zsidó, egyéb) tartozó vagy akár egyetlen valláshoz sem tartozó, s magát akár agnóosztikusnak, vagy ateistának valló személyt is, ha az azonosulni tud a jézusi célkitűzéssel. A Bokor tehát olyan közösség, melynek tagjai akármit is írhatnak a lételméleti megállapításokat tevő „számlálóba”. A Bokor olyan közösség, melynek tagjai elviselik, hogy Bokortársaik különböző válaszokat adnak a 'Mi az, ami van?'

kérdésére. Közössé és közösséggé a Bokor tagjait az teszi, hogy vállalják a jézusi célkitűzést közös nevezőjüknek, amely célkitűzés bele van írva az emberi természetbe, s amely a 'Mi az, ami kell?' kérdésre válaszol. E közös nevező tartalmát sokféleképpen fogalmazhatjuk. Jézust idézve így: „Amit szeretnétek, hogy az emberek veletek cselekedjenek, ti is ugyanazt cselekedjétek velük” /Mt. 7,12/. Korszerűbb megfogalmazásban: Akarjátok kivétel nélkül minden embert odaültetni az élet asztalához.

Jézus bokrot alapított?

Az emberiség eddig vallásokba, felekezetekbe szerveződött, esetleg szabadkőműves páholyokba, ateista pártokba. Közös vonásuk e szerveződéseknek, hogy mindegyikük közös számlálóra és közös nevezőre törekedett. Van-e történelmi előzménye, példája annak a bokorizmusnak, amely szabadon kívánja hagyni, hogy ki mit gondol a lét kérdéseire adható, de ugyanakkor egyértelműen nehezen igazolható válaszairól, s kizárólag az emberi lelkiismerettől egyértelműen etikusnak igazolt és fent megfogalmazott válaszrendszerében kíván egyöntetűséget, közös Krédót? Úgy tetszik, hogy van. Jézus elismerőleg szolt a maga vallási közösségéhez nem tartozó kananita asszonyról, a szír Námánról, a szareptai özvegyről, Jónás próféta ninivei embereiről, Dél királynőjéről, a kafarnaumi pogány századosról, akiknek kilátásba helyezte, hogy Isten is elismeri őket. Úgy tetszik tehát, hogy van történelmi előzményünk, mert Jézus nem kívánt sem új vallást, sem új zsidó felekezetet létrehozni (B. Gy.: Egyetlen Szövetség? Kar. Aj. 1988/6 - 154. kötet: A „szövetség” Jézus ajkán 1819 o.). A tényállást talán így lehetne a legegyszerűbben kifejezni: Jézus nem egyházat hozott létre, hanem csak bokrot - a „bokor” pedig jelenti mindazt, amit a fentebbiekben előadtunk róla. Másképpen kifejezve ugyanezt: Jézus megőrizte a maga Templomhoz és Zsinagógához tartozását, mert a Törvényt nem eltörölni, hanem beteljesíteni jött. E beteljesítés céljából a maga Tizenkettőjével „bokrot” hozott létre, melyet kahalnak, Jahve szolgálatába állított közösségnek, magyarul: egyháznak nevezett, s amellyel nem kívánt létrehozni sem új vallást a maga zsidó vallásának lecserélésére, sem új felekezetet a maga zsidó vallásán belül.

A Bokor - ahogyan rajta kívüliek látják

A Bokron kívüliek - egyáltalán is, a Bokor megítélése tekintetében is - nyilvánvalóan sokfélék. Az agnosztikusok és ateisták rokonszenveznek velük, mert a vallások etikailag általában leminősítik őket, a Bokor pedig feltételezi, hogy az ember etikusnak minősülhet, akárminő „számlálót” valljon is. A hatalomgyakorlók, ill. hatalomgyakorlásra törekvők bizonyos fokú tartózkodást mutatnak a Bokorral szemben, ami érthető a Bokornak az erőnemalkalmazásra vonatkozó radikális tanításai folytán. Ami a vallásokhoz tartozó embereket illeti, a

nem keresztények még aligha vettek tudomást a Bokorról. A keresztények közül is inkább csak a nyugatiak észlelték eddig a Bokor létét, a keleti egyházhoz tartozók aligha. A nyugatiak részint protestánsok, részint katolikusok. Ami a protestánsokat illeti, az ökumenikus alapállásúak örömmel üdvözlnek a Bokor Biblián alapuló megélt tanítását, főleg annak következtében, hogy tapasztalják közünkben a prozelitizmus teljes hiányát: nem akarjuk a körükbe tartozókat a katolikus egyházba csalogatni. Kifejezett rokonszenvre találtunk a hutteriek és kvékerek körében, akik úgy tekintenek bennünkre, mint akik hozzájuk hasonlóan felfedeztük a történelmi kereszténység Jézust elárulásával szemben az evangéliumok, a Hegyibeszéd Jézusát.

Ami a katolikusokat illeti, rokonszenveznek velünk - egyfajta nagyobbára asztalalatti kéznyújtás formájában - a kevésbé hierarchiafüggő katolikusok, s elzárkóznak a hierarchiafüggők. Ami a klérus tagjait illeti, azok - személyi szimpátiájuktól függetlenül - tartják magukat az egyházfegyelemhez: elzárkóznak az együttműködés elől még akkor is, ha titokban nekünk szorítanak.

Külön kategóriának gondolom azokat a katolikusokat, akik Bokorhoz tartozó papok plébániájához tartoznak. Amíg az egyházmegyei hatóság meg nem magyarázza nekik, hogy valami baj van papjuk katolicitásával, őszintén ragaszkodnak hozzá - nyilvánvalóan a pap által nyújtott értékelésének függvénye szerint alakuló intenzitással. Ha megkapják az említett magyarázatot, képesek 180 fokos fordulatra is; vö. Bandi bácsi korábbi péceli presztízsével s később az egyházközség területén működéstől eltiltással, s ennek - a péceli képviselőtestület részéről történő megszavazásával. Lipien Misi ill. Kocsi Gyuri négy egyházközségének népe viszont - egyelőre úgy látszik - kitart papja mellett a püspök ellenében is. Ha ez a magatartásuk időtállóan bizonyulna, akkor elindulna egy folyamat felekezetükön belül: a katolikusok nem hierarchiafüggő viselkedése, amely minőségileg több és más lenne, mint az eddig tapasztaltak, melyek csak a teljes vagy nem teljes függőséget mutatják.

A Bokor - ahogy saját magát látja

Mélyen megosztott a kép. Első csoport: Nem érdekli őt, miként vélekedik rólunk a hierarchia és a hierarchiafüggő katolikus nép. „Döglött lónak” tekinti a hierarchiafüggő egyházat. Nem törődik azzal, hogy minő strukturális következményei lesznek e szemléletének. Pl. hogy felekezetté alakulunk-e - függetlenül attól, hogy jelen pillanatban van-e ilyesmi szándékában e csoportnak vagy sincs. Lélekben már felekezetétől valamelyest elszakadtnak kell gondolnom e csoportot, bár a templomban nem járáson, adót nem fizetésen túl semmi látványos egyéb magatartás nem tapasztalható részükről. Mindazonáltal csak valamelyest gondolhatom lélekben elszakadtnak őket, mert készségesen tevékenykednek olyan katolikus társaságokban, amelyek a hierarchia és hierarchiafüggő erők nyomatókos kívánsága ellenére is szívesen látják a Bokorhoz tartozók közreműködését soraik-

ban. E csoportba tartozik többek között az az ifjú pár is, amely Bokorhoz tartozó pap igénybevételével katolikus szertartás szerint kíván házasságot kötni, de nem látja értelmét a plébániai anyakönyvezésnek, s nem izgatja őket, hogy a születendő gyermekek katolikus egyházjogilag „törvénytelenek” minősülnek majd a szülők ezen magatartásának következtében.

Második csoport: Elfelé menőben van. Lelkigyakorlatra nem megy, csoportba még jár, vagy bejelenti, hogy táplálkozó csoportba járása egyelőre szünetel, inkább az általa vezetett csoportot tartja meg. Hallatlanul aktív tőlünk magukat elhatároló papok egyházközségi munkájának segítségével. Bokron belüli baráti, lelki vezetői szálakat megszakít. Csoportközi tevékenységektől távol tartja magát. Bokron belüli munkába nem segít bele. Bokorrendezvényeken nem látható. Nincs lelke bejelenteni távozását az évtizedes közös élmények, kapcsolatok, barátságok következtében, de tudatosan szakítgatja a szálakat. Képtelen (még?) csúnyát mondani rólunk, de egyértelmű, hogy végleges leszakadása csak idő kérdése. Harmadik csoport: Egész szívével ragaszkodik katolikus felekezetéhez, készséges áldozatos egyházközségi munkára, de a Bokortartalmakhoz ragaszkodása következtében újból és újból érzi, hogy ott nem kívánatos személy. Előbb-utóbb minden jószándéka ellenére is megszakadnak aktív jellegű kapcsolatai katolikus felekezetével. Jár vasárnaponként templomba és fizeti az egyházi adót. Alighanem ez a legnépesebb csoport. E csoportban vannak olyanok, akik ezt nagyon nehezen viselik, lebénulnak, passzívakká válnak. Többségük viszont elfogadja ezt a helyzetet olyanként, amin nem tud változtatni, és keresi, hogy mi mindent lehetne tennie ily szituációban is.

II. MÚLT, JELEN, JÖVŐ

A Bokor múltja

1945-1948

Három és fél esztendő, mely Kolakovics debreceni látogatásától a katolikus iskolák államosításáig terjed. Vasárnap délelőtti találkozók a debreceni piarista gimnázium egyik osztálytermében, ahol általam felvetett teológiai és magyarságtudományi témákról beszélgetnek 15-18 esztendőös lányok és fiúk, egyetlen csoportban akárhányan, kb. húszan.

1948-1952

Négy esztendő. 1948 nyarán megalakulnak az első csoportok, s elkezdődnek az illegális lelki gyakorlatok. A csoportok alapvető foglalkozási anyaga: a szentírás. Elindul az illegális brosúragyártás folyamata is. Már 1949-ben eljut a munka lelki gyakorlatok tartásának formájában Budapestre, Szegedre, Pécsre, Miskolcra, Győrbe. 1950 nyarától támogatja a munkát az Actio Catholica püspöke is, Endrey Mihály. Együtt dolgozik

velünk a KIOE /munkásfiatalok/, a OL /munkásleányok/, a KALÁSZ /parasztlányok és fiatalasszonyok/. Budapesten papi csoport is alakul. A központi szemináriumban is tarthatok előadást a munkáról, Miskolcon papoknak lelki gyakorlatot, rendtársaimnak pedig három napos bemutatót munkánkról Sik Sándor provinciális elnökletével. A Grösz-per után Endrey visszahúzódik tőlünk. 1952 elején a győri aulában megfogalmazódik: nyilvánvaló, hogy csak azért nem állok le a munkával, mert beszervezték az ÁVO, s az a feladatom, hogy minél többeket lebuktassak. 1952 nyarán már csak egyetlen lelki gyakorlatot tudok tartani: vagy húszan jönnek rá össze az ország minden részéből Debrecenbe. 1952 aug. 28-án letartóztatják a munka országos vezetőit.

1952-1967

A letartóztatást követően az általam ismert közösségek munkája rövidesen elhal. Távolabbi filációkban folyhatik az élet, amelyek úgy érzik, hogy ők láthatatlannak maradtak, mert a börtönben felkeresnek a nyomozók, információkat szerzés céljából („Az elvetett mag kizöldült” - mondják, én meg boldog vagyok), melyekkel nem tudok szolgálni. 1956 elején 60 személyt tartóztatnak le, akiket java részt nem is ismerek, de ezek nem a Regnum kisközösségi munkájából valók. A forradalom alatt szabadulok. A letartóztatásba nem került volt csoporttagok elmondják, hogy képtelenek csoportot összehozni: egy-egy személlyel tudnak beszélgetni, egy-egy fiatalat „hitoktatnak”. Ennek hatására, amikor visszakerülök a börtönbe, elhatározom, hogy én is csak egyes személyekkel, házaspárokkal foglalkozom majd, ha szabadulok, s ha írok is majd valamit, nem teszek indigót az írógépbe. Szabadulásom után közel négy évig csak barátkozom azokkal, akik nem félnek tőlem. Olvasok, de nem írok semmit. Az 1964. évi részleges megegyezés a Vatikán és a pártállam között - változást hoz életembe. Elhatározom, hogy újból megvizsgálom, mit tanít Jézus, mint a negyvenes évek végén tettem. 1964 ősze és 1966 ősze közt folynak az előmunkálatok, melyek mellett lefordítom a Lumen Gentium-ot és a Gaudium et Spes-t. 1966 őszen kezdem gépelni a KIO-t, 1968 őszére készülök el vele. Az újra meglátottak hatására 1968 őszen Jenővel, Ildivel, Zsuzsával (Fiatalkok I) kéthetenként találkozunk négyesben.

1967-1979

1968-ban megalakul az Öregek I, a Papok I, majd az Öregek II csoportja. 1970-ben - 18 esztendő szünet után - újra tarthatok három illegális lelki gyakorlatot. Az 1969. és 1970. év Karaj-előzményei után 1971-ben megjelenik a Karácsonyi Ajándék első kötete. (A kötetek száma évről-évre emelkedik, 1984-ben eljutunk a 100. kötethez.) 1972-ben 19 fővel létrejön az első csoportvezetői lelki gyakorlat. 1973-ban már annyi a lelki gyakorlat tartására a felkérés - kispapoknak is tartok lelki gyakorlatot.

tot -, hogy Lilla és Öcsi megtartják a Bokor első lelki-gyakorlatát, melyet nem pap szolgált. 1974-ben megalakul a KV (két pap - Barna és én/, két öreg /Andi és Jóska/, két fiatal /Ildi és Náci). 1976-ban Lékai bíborossá lesz, s megmagyarázza nekünk, hogy amit akarunk, az túl jó, s nem lesz rá lehetőségünk. Ekkor már együtt dolgozunk a Regnummal. Két ízben is tartom lelki-gyakorlatukat (csak a vezetők lelki-gyakorlatoznak, akik vezetik a táborokat). Lékai ki akar hivatni Rendem által az országból, de Albert provinciális nem hajlandó közvetíteni ezt az igényét a piarista generalíciához. Rómában járva Lékai eretnekhíremet költi, a Budapestre látogató piarista generális pedig magával viszi a KIO, a Merre Menjek? és a Lelkipásztori Marketing gépelt kötetét, átadja azokat Pogginak, Poggi pedig a Klérus Kongregációnak, amely nem talál kifogásolnivalót ez írásokban. Lelki gyakorlatainkat megpróbálják az aulák kiküldöttei (helynök, irodaigazgató) szétugrasztani. 1978-ban püspökkari körlevél állapítja meg a Lelkipásztori Marketing c. írásomból, hogy az megpróbálja a híveket leszakítani a püspökeikről.

1979-1989

1979 őszén Merza Jóska visszaadja katonakönyvét, s öt követően kb. 25 testvérünk kerül börtönbe a katonáskodás megtagadása miatt. A Bokor második hősi korszaka ez, mely tíz évet foglal magában. Eredményeként alighanem senki sem katonáskodik már a Bokor tajgai közül. A „felbujtót” a Helsinki Paktum aláírása következtében a pártállam nem tudja bebörtönözni, s ezért a hierarchia (a hazai és a vatikáni) siet segítségére. Felfüggesztések, nyilvános működés megvonása, kényszernyugdíjazások és áthelyezések korszaka következik 1979 és 1982 között. Felzárkózik hazai püspökeink magatartásához a vatikáni hierarchia: 1983-ban Casaroli (Engedelmeskedjünk püspökeinknek!), 1987-ben Ratzinger /tanításom „téves, veszélyes és félreérthető”!/- hivatkozva természetesen rendre arra, hogy amit tesznek, az mind a „szentatya jóváhagyásával” történik.

A KV által megtestesített Bokorközpont ügyintézői terheinek csökkentése érdekében 1980-ban a Bokor hat ágra tagozódik, melyek száma aztán évről-évre növekedik. Az 1971-ben megindult Karácsonyi Ajándék évi kötetszáma 1983-ban eléri a 14 kötetre rúgó csúcst. A csoportvezetők száma is száz fölé emelkedik. De megjelennek a bomlástünetek is: több régi paptestvérünk kiválik a Bokorból, s 1989-ben az egyik águnk bejelenti, hogy nem óhajtja képviselteni magát a KV-ban.

A Bokor jelene

A rendszerváltozás óta számítom a jelent. Pozitívumai: Könyvkiadás, Érted vagyok, Tájék, publikálási lehetőség a profán médiákban, a két konferencia, a külföldi katolikus mozgalmakba bekapcsolódás, a hutteriek bennünket felfedezése. Negatívuma: nagyon sok testvérünk megtorpanása, ami abban nyilvánul meg, hogy reménytelen-

né lesz a tanítványgyűjtésben. E tömény sikertelenségek következményének gondolom, hogy egyre többen válnak érdektelenné a Bokor-kocsi összetartásának feladataival szemben (Kit és mit képviseljek, ha szétment a csoportom, ha reményem sincs új halak kihalászására?) sikeresebbek pedig úgy gondolják, hogy őket ne adminisztrálja semmiféle „központ”.

Sikertelenségeink további következményének gondolom, hogy emberhalászás helyett inkább új számlálók konstruálására specializáljuk magunkat, amelyek a történelem bizonyossága szerint - a szeretet egyesítő hatása helyett - mindig szembeállították egymással az embereket. Feszültségek támadnak a Bokorban is az új számlálókat konstruálók és az ezekben az új számlálóknak hinni nem hajlandó Bokortagok között, ami tovább mélyíti a sikertelenségből fakadó alapválságokat.

Nyilvánvalóvá lett, hogy a Vatikán nem akarja a Bokor egyházon belüli helyzetét rendezni. Reménykedik halálomban s a Bokor elhalásában. Komámasszony hol az ollót játszik velünk. Seregély: a Bulányi-ügy a Vatikánra tartozik. Ratzinger: „De hát kedves Atya, nem én ítélem el Önt!” Woytila: Püspökeink mutassanak megbocsátási készséget irántunk, ha megváltoztatjuk nézeteinket. Melyeket? Nem mondják meg. A hazai püspökök nem választak arra a levelemre, amelyben kifejttem, hogy a nekem tulajdonított nézeteket nem képviselem, Ratzinger egyetlen tétele visszavonását sem kívánta, s utolsó szava az volt, hogy úgy írjam alá még egyszer 12 pontos zsinati antológiáját, hogy ne tegyem hozzá én is a magam zsinati idézetét a lelkiismeret tárgyában. Ahogy a Vatikán nem volt hajlandó pardont mondani a Hitlerrel szótértése miatt, ugyanúgy nem hajlandó pardont mondani a magyarországi pártállammal szótértése miatt. Maradunk tehát - az engedetlenek. (Vegyük ezt tudomásul? Kitaróan bombázva őket folyamatosan harcoljunk álláspontjuk megváltoztatásáért?)

A fentiekben félszázadot tekintettem át. Februárban lesz ötven éve, hogy Kolakovics bekukkantott Debrecenbe. Lesz-e következő félszázadunk? Próbáljuk meg előbb megállapítani, miért volt egyáltalán első félszázadunk. Hátha olyan tanulságokat tudunk levonni belőle, amelyek megsúgják nekünk, mi a titka annak, hogy legyen második félszázadunk is.

Az elmúlt félszázad „titka”

Első titok: Eszmei választ adtunk egy bizonyos szempontból az akkor és helyben történelmileg potensnek bizonyuló világnézetnek, a marxizmusnak: Csak a népet akarjátok átölelni, s rakásra gyártjátok ellenségeit, akiket el akartok pusztítani. Ezzel szemben Jézus senkit ki nem zárva mindenkit hív és kész mindenkit magához ölelni... s nem fogy el türelme várni a bűnös megtérésére. Mindent nem páholyból teszi, melyben könnyű várni, hanem fizetés nélküli vándortanítóként szolgálva, akinek nincs fejét hova lehajtania, s aki azonosítja magát minden éhezővel, szomjazóval, ruhátlanokkal, az otthontalanokkal, betegekkel és börtönben sínylődőkkel, azaz a nem ki-

váltságosokkal s ugyanakkor jajt kiált a kiváltságosok világára, természetesen anélkül, hogy ezt a jajt hadsegreggel akarná nyomatékosítani.

Kopernikuszi fordulatot végeztünk ezzel. Egyfelől felszámoltuk a nagykonstantini korszak egyik nagy hazugságát: az egyháznak csak az emberek lelki dolgaival kell törődnie, mert a történelem Isten akaratából csak siralomvölgy, de nem az Isten országa, nem a szeretet társadalma megvalósulásának a színtere. A felvilágosodás egyházon kívüli gondolkodóinak kellett felemelnie Jézus zászlaját, s reményt önteni a megalázottak szívébe. Válaszunkkal megszüntettük a szakadékot a vallási felelőtlenség és a pofán felelősség között. Isten nevében magunkara vettük a felelősséget, amikor az istenektetés kritériumává tettük jóléti társadalomban élő magunk számára a tisztességes szegénységet és az éhezők, a harmadik világ megsegítését. Sikra szálltunk - ha még oly szerény eszközökkel is - az egyenlőségért, az új arisztokráciát és új kiváltságoltakat fejlesztő létező szocializmusnak a társadalmában.

Második titok: A kisközösségekben lehetőséget adtunk a társadalomnak, hogy - kockázattal bár - őszinte szót mondhasson és hallhasson. Sikra szálltunk a csak az életünkkel együtt elvehető, a legalapvetőbb szabadságért, a gondolat és véleményt kinyilvánítás szabadságért.

Harmadik titok: Az ötvenes években is, a nyolcvanas években is vállaltuk a fenti két titok szolgálatában a börtönt. Sikra szállva ezzel a minden erőszakról lemondó testvériségért.

Összefoglaló titok: Megtettük, ami egyáltalában elvárható és megtehető volt - a szavunkkal is, életünkkel is közös nevezőre hozva a Hegyibeszédet és a felvilágosodás eszményeit.

A megmaradás „titka”

Tudunk-e a társadalomból embereket behalászni a közösségeinkbe, tudunk-e a behalászottakból jézusi emberhalászokat nevelni, akik új és új közösségekbe halásznak új emberhalakat? E kérdésekre adott válaszunkon fordul, hogy lesz-e második ötven esztendőnk. Mi a „titka” annak, hogy az előttünk levő esztendők, az életünk a fenti kérdésekre igennel válaszoljanak?

Előbb elmondom, hogy min nem fordul a siker. Bár az egyházközség a talán legkívánatosabb halastó, amelyből halászhathatunk, az ezekhez a halastavakhoz jutás nem biztosítja a sikert, mert ha „bokorba” kezdünk halászni, az egyházi hatóság - az államhatalom parancsára vagy anélkül - kiveszi kezünkől ezt a halastavat. Ha nem bocsát is el - felfüggesztéssel vagy más formában az egyházi szolgálatból -, oly körülmények közé juttat, amelyekben tapasztalataink szerint hatástalanoknak bizonyulunk. Ma is van még a Bokornak kb. 25 hivatalosan működő papja, s összeszámolhatjuk, hányuknak sikerült tíz vagy ötven évi működés után akár csak egyetlen csoportvezetőt, emberhalászt kinevelnie annak ellenére, hogy mindegyikükről bizvást feltételezhetjük, hogy e kinevelés ambíciójuk kitüntetett tárgyát képezi. Jézus

sikere sem a templomi és zsinagógai hatóságok támogatásán fordult.

Azt talán mondanom sem kell, hogy mondanivalóink méregfogának kihúzása csak névleges továbbélést biztosítana a Bokornak, mert engedés a 48-ból, a sokat emlegetett „kompromisszumkészség” - amely Istennek hála jelenleg is hiányzik belőlünk - a „bokorizmus”, azaz a tanulmányom első felében megrajzolt bokorgondolat, halálát jelentené. Addig „élünk”, amíg az elmúlt ötven esztendő élettitkai továbbra is egyértelműen meghatároznak minket.

Ezen élettitkok nélkül nincs továbbélés, de az elmúlt 50 esztendő egyszerű lemásolni akarásából sincs. Ha a korábban megkezdetteknek pusztá folytatása elegendő volna a továbbéléshez, fel sem merülne a „hogyan tovább?” kérdése.

Az elmúlt 50 esztendő „összefoglaló titkához” térek vissza: megtettük, ami megtehető volt. Ugyanez a titka az előttünk levő 50 esztendőnek is. Ha kérdéses, hogy lesz-e következő 50 esztendőnk is, csak akkor kérdéses, ha nem tesszük meg azt, ami ma megtehető. Ma is megtehető, hogy közösségbe járunk. Ma is megtehető, hogy harcoljunk az erőnemalkalmazás további társadalmi érvényesüléséért (a hadkötelezettség eltörlése, országunk semlegessége). Ma is megtehető, hogy támogassuk a hazai szegényeket, az utódállamokban élő magyarokat vagy nem magyarokat s főleg a harmadik világ éhezőit - bár egyre többen vallják meg közülünk, hogy a piacgazdálkodás reánk virradása óta náluk üresen marad az éhezők borítéka. Nem ítélünk erről, van mindenkinek lelki ismerete, s Máté 25. fejezetéből jól tudjuk mindnyájan, min fordul, hogy jobbra vagy balra állítódunk.

Van valami viszont, ami az elmúlt 50 esztendő alatt nem volt megtehető, de ma megtehető. Mi ez? Meg van írva az Apostolok Cselekedeteiben: „Senki nem mondott vagyonából semmit sem a magáénak, hanem mindenük közös volt... Nem volt közöttük egyetlen szűkölködő sem, mert akiknek földjük vagy házuk volt, eladták azokat, az eladott javak árát pedig elhozták, és letették az apostolok lábai elé, azután szétosztották mindenkinek úgy, ahogyan szüksége volt rá”/4,32.3435/.

A Szovjetunió összeomlásával 150 esztendőt butult viszza az emberiség. A „szemesnek áll a világ” (magántulajdon, kapitalizmus) törvénye alapján nem lehet megtenni az éhezőket, az élet asztalához nem lehet odaültetni azokat, akinek pedig maga a Teremtő adta oda használatra Bolygónkat. Az említett törvény alapján csak az lehetséges, hogy a mondott szemesek vég nélküli és kilátástalan - vagy nagyon is biztos végkilátású - háborúkban igyekeznek biztosítani szemességük által megszerzett kiváltságaikat.

Hans Meier bizonyosságot tett nekem Óbudavárott is, Deer Springben is, hogy a „szociális” kérdésnek nincs más megoldása, mint az önként vállalt köztulajdon. Isten a Földet alkalmassá tette arra, hogy megéljünk rajta. Akik vállalják az „életközösséget”, biztosítani tudják azt, ami az élet, az emberhez méltó és az Isten szándéka szerinti

élet fenntartásához szükséges. Akik vállalják, képesek lesznek befogadni minden jelentkezőt, s nekik lakást, ruhát, enni s innivalót, orvosi ellátást, szakmát tanulhatást biztosítani.

Ez az, ami számunkra ma megtehető. Ha ezt nem tesszük meg, Isten nem használhat bennünket. Az ő tolmácsának több a dolga mint közvetíteni az üzenetet, meg is kell valósítania azt. Az ergon theou vár reánk. Ha kell citátum is, citálok: „Az én eledelem az, hogy teljesítem annak akaratát, aki elküldött engem, és bevégezzem az ő munkáját” (teleiósó autou to ergon). Nem elég tudnunk és hirdetni a jézusi törvénytökéletesítést, teljesítenünk is kell azt, és éppen erről szól a teleiósó.

Misztika, istenkapcsolat nélkül persze semmit sem tehet az ember, hiszen a teremtés okán vertikális szövetségben kell állnia minden embernek a maga lelkiismeretén keresztül Istennel. Csak az Atya akaratának teljesítése biztosítja a szövetség fennmaradását, ti. azt, hogy Isten szövetségi hűségére szövetségi hűségünkkel válaszoljunk. „Az Atya, aki bennem marad, végzi a maga munkáit” /Jn 14,10/ - mondja Jézus. Legyünk készek az Atya akaratának teljesítésére, akkor Ő bennünk maradván el fogja végezni azt, amit a történelmi óra tőlünk vár.

Olcóbban nem lehetne misztikáznunk? Nem valószínű. Nem lehet a tanítvány külön Mesterénél. Ha engem üldöztek, titeket is üldözni fognak. De megtanultuk, s ha elfelejtettük volna, ismételjük át: örömhír vagy tragédia. Nincs harmadik út. A legelmélyültebb válfaja is csupán álmisztika. Igazi misztika kell: vertikális szövetség, amely osztozásra szólít fel. Igazi misztika, amelyben az osztozni nem akarók meghallják: „Miért mondjátok nekem: Uram, Uram...?”

Óbudavár, 1994. augusztus 6.

HABOS LÁSZLÓ

A KOBRA HARAPÁSAI

„Az erőszak-törvény be nem tartására a szeretet-törvény kötelez.”

(Részlet A törvény című versből)

Az Állami Népeességnyilvántartó Hivatal egy számítógépes adatfeldolgozással foglalkozó munkahelyet telepített a börtönben. Nagy érdeklődéssel ültünk be a rabóba, mely K. Marci Jehova tanúja barátunk gyors és vagány autóvezetésének köszönhetően hamar kivitt minket Robozba. Alapos gonddal elkészített irodai termeket találtunk. Az asztalokon terminálok sorakoztak, ezek vastag kábeleken egy nagy központi számítógéphez voltak csatlakoztatva. A munkáltató egy kedves, megnyerő tekintetű fiatalember volt. Elmagyarázta a ránk váró munka elméleti részét, majd mindezt a gyakorlatban is megmutatta. A lakosság lakcímváltozásainak adatait kellett rögzíteni a számítógépen. Hosszú számsorokat és kódokat bepötyögni a gépbe a lehető leggyorsabban és lehetőleg hibátlanul. Mindenki kapott egy vastag köteggel ezekből az űrlapokból, és megkezdődhetett a munka. Miután végeztünk az előttünk levő mennyiséggel, az űrlapokat továbbadtuk egymásnak, így még egyszer rögzítésre kerültek az adatok. Amikor nem ugyanaz a karakter került leütésre, hangjelzéssel jelezte a gép a hibát. Miután a helyes adat rögzült, lehetett lapozni a következő laphoz. Jó munka kellemes környezetben, és ami a lényeg, nagyszerű kollégákkal, ugyanis néhány Jehova tanúval és balesetes elítélttársal együtt dolgozhattunk: Lici, Jani, Tanci, Szevi, Jancsi és én. Lakhelyünk a régi otthonom, a IV/4-es zárka lett. Hamar otthonossá vált mindannyiunk számára, mondhatnánk „paradicsomi” állapotba kerültünk. Délutánonként ide sietett Józsi is, mivel ez a zárka lett a mi „sásfészünk”.

A IV/4-es zárka kiemelkedett a többi cella közül, olyan legendás hely volt. Nem őrzött egykor hírhedt gyilkost, vagy később kiemelt szerephez jutott kommunista „elvtársat”, legalábbis nem volt tudomásunk ilyenről. Talán emberemlékezet óta mindig főként Jehova tanúi laktak. Nagyon ügyeltek arra, hogy mindig lakja valamely vezető Tanú, mivel olyan titkos helyek voltak kialakítva ebben a zárkában, ahol „tekintélyes” mennyiségű tiltott irodalmat rejtegettek. Úgyesen álcázták a „raktárt”, nem tudtam én sem, hogy hova tünteti el a felelős azt a vastag mennyiségű anyagot. Igaz, nem is kutattam. Tiszteletben tartottam dolgaikat, vallásukat, életvitelüket, még ha nem is értettem egyet velük jó néhány dologban. Zs. tanár úr volt ekkor már ennek a szintnek a nevelője. Ismert ő minket nagyon jól, és a maga módján tisztelt, elfogadott minket. A mackó külsejű emberben érző szív dobogott. Különös nevelő volt. Óvatosan kellett viselkedni vele.

Úgy közeledtem mindig feléje, hogy igazából ne csökkenjen a köztünk levő távolság. Úgy gondoltam, kriti-

kus, éles szituációban hátat fordítana nekünk. Túl szép volt minden ahhoz képest, amit eddig megéltünk. Nem sokáig örülhettünk ennek az idilli állapotnak. Valaki felhívhatta a parancsnokság figyelmét erre a zárkára. Egyik délután megjelent Kobra (Sz. főhadnagy, parancsnokhelyettes) és szétköltöztetett minket a szinten, Jancsit pedig fogdára vitette levelezési szabály megsértése vétsége miatt.

A kilences zárkába kerültem Tancival. Sem mi, sem e zárka lakói nem örültek ennek a kényszerű együttlétnek. Eddig szigorú rend volt jellemző a zárkák összetételére. Egy cellában azonos munkabrigádok tagjai laktak, de innen kezdve felborult a megszokott rend. Gazdasági szállítók laktak ebben a zárkában, de már nem olyan jó emberek, mint annak idején, amikor Imi volt az írnökük. Jó, hogy ketten vagyunk, gondolhattuk Tancival, így valamivel könnyebb az átállás, az elfogadás és az elfogadtatásunk. Belépve a cellába nem láttam el az ablakig, olyan tömény cigarettafüst fogadott. Egyszerű, szemmel láthatóan igénytelen emberek ücsörögtek ágyaikon. Az „írnök urak” ezen túli jelenléte némi zavart keltett a zárka megszokott életében. Kobra átrendezte a fogházat. Valószínűleg nem olvasta főnökének a makarenkói elvrepülő nevelési koncepcióját. Az egész napos együttlétük alatt önmagukat „kezelték”, fegyelmezték az elítéltek. Könnyebb volt betartatni a szabályokat, és figyelemmel kísérni a rabok mindennapjait, ha azonos munkabrigádok egyazon zárkaközösséget is alkottak. Ezen a szárnyon lakott Józsi is, akivel így többet tudtam együtt lenni. Józsi már régen kivívta a tiszteletet zárkájában, így inkább ott tartózkodtam többet, vagy a folyosón, mint a sajátomban. A munkahelyen is nagyon megváltozott a helyzet. Kobra vérszemet kapott, egyre sűrűbben jelent meg és tartott ellenőrzéseket. Ennek senki sem örült. Félt a ránk vigyázó smasszer, stresszben volt a munkáltatónk, és szabályosan rettegték elítélttársaink is. Ezért a megváltozott helyzetért minket tartottak felelősnek, és ezért nagyon haragudtak ránk.

Kobra lecsapott Licire. A beszélőjén barátunkat egyik paptestvére látogatta meg, aki - mivel kilétét nem tudták -, engedélyezett kapcsolattartója volt. A beszélő folyamán váltott néhány szót Gáborral is. A hadnagy észrevette az esetet és jelentette feletteseinek. Kobra lehetőséget látott a dologban és elkezdődött Lici kálváriája. Fegyelmi, büntetések sorozata vette kezdetét. Kapcsolattartó kilétének elhallgatásáért kapott először fogdabüntetést, majd áthelyezték a Kőfémbe fizikai munkára. Figyeltette az embereivel, személyesen ellenőrizte felszereléseit, kereste az esetleges hibákat, melyeket felhasználhat ellene. Igyekeztünk körülvenni testvérünket szeretetünkkel, sokszor kerestük zárkájában, s ezt bizonyára jelentették az emberei Kobrának. Egyik nap megjelent az ÁNH-ban, és hipist tartott. A késemet, amely a kenyér szeletelésére sem volt alkalmas, elkobozta, mondván, hogy túl éles. Félreállított minket - katolikus fiúkat - a többiektől, és undorító, kaján mosolyával az arcán kijelentette, hogy ezentúl ő lesz ami nevelőnk.

Majd megkérdezte, hogy örülünk-e neki? Megpróbáltam közömbös arckifejezést mutatni, amikor mellettem Tanci kellő hanyagsággal odavágta neki, hogy: „nem különösebben”. Tetszett testvérem csípős megjegyzése, s én is elengedtem egy kihívó mosolyt egyfajta jelzés gyanánt, hogy ha kell, mi felvesszük a kesztyűt.

Kobra a civil világban átlagos senki lett volna. Alacsony, vékony testalkatú, gyenge fizikumú, és olyan „tenyérbe mászó” képű, jellegzetesen „na majd én megmutatom” figura volt. Viszonylag rövid idő alatt tornászta fel magát a második parancsnokhelyettesi rangra. Valószínűleg „jó hátszele” lehetett. Igazából nem sok rátermettsége volt a nevelői „munkakör” betöltéséhez. Ez irányú tanulatlanságát hatalomgyakorlással igyekezte pótolni. Félelmet kelteni és a megszerzett félelemérzést fenntartani, talán ez lehetett hatalomra törő célkitűzésének vezérfonala.

A megfelelő útvonalakon jeleztük a kinti testvéreinknek, hogy miként bánnak velünk. Természetesen megkaptuk a megtorló intézkedéseket. Kobra újabb harapása megint Licit sebezte meg. Testvérünk tiltakozó levelet írt, melyek felbőszítették a főhadnagyot. Az elítéltek számára egyetlen jogorvoslási lehetőség az ügyészi meghallgatás volt. Lici élni kívánt ezzel a „jogával”. Ezt kihívásnak tekintette Kobra. Elrejtett testvérünk szekrényében tiltott tárgyakat: egy kést és egy szexképet, amit természetesen diadalmasan ő fedezett fel. Így már volt indoka, hogy barátunkat újból fogdába zárassa. Tartva a kinti testvéreink reagálásaitól - hogy ne tudjunk a beszélőn üzenni -, embereit odaültette mellénk „fülelőnek”. Bizony nagyon kellemetlen úgy társalogni szeretteinkkel, hogy minden szavunkat hallja egy illetéktelen személy. Persze túljártunk főhadnagyunk okosnak hitt eszén úgy, hogy valamely szabaduló elítél, akivel személyes jó kapcsolatot tartottunk együttlétünk alatt, kivitt magával egy levelet, és egyszerűen a postai úton eljuttatta hozzátartozóinkhoz. A minket ért jogtalanságokról beszámolt a Szabad Európa Rádió. Kobra - ahogy a fogságba esett névadója - harapdált összevissza, ész nélkül, de a sebek, melyeket rajtunk ejtett, csak erősítették „immunrendszerünket”.

Az ügyészi kivizsgálási folyamat „lassúsága” elég esélyt adott a parancsnokságnak az ügy „kellő megoldásához”. Önkényes megfázás fegyelemsértésért csomagmegvonás büntetést kapott testvérünk. Az orvos - Kobra utasítására - nem találta kellően betegnek Licit.

A munkahelyéről próbált ezek után levelet kijuttatni testvérünk. Elcsípték a levelet és ezért tíz napra fogdába zárták. A sorozatos fegyelmi sértések miatt - amik természetes velejárói voltak ennek az ügynek -, maga az ügyész figyelmeztette határozottan, hogy változtasson magatartásán. A Licit ért sorozatos jogtalanságok, aljaságok miatt Jani is kért katonai ügyészi kihallgatást. Úgy gondolta, támogatnia kell a barátját. Ha lehetősége lesz, elmondja az ügyésznek a testvérünket ért „szemétségeket”. Mivel a munkánk nem tartozott a nehéz fizikai munkakörökhöz, társadalmi munkavégzésekre is köte-

leztek, amit a mi sanyargatásunkra kiképzett ügyeletesek előszeretettel hajtottak velünk végre. Az egyik ilyen alkalom volt, amikor az ÁNH legénységét felsorakoztatták a központi ügyeleten abból a célból, hogy takarítástanak velünk az átadásra váró VI. épületben. A munkavégzést irányító ügyeletes megdöbbenésére mi nem indultunk el a többi munkatársunkkal. Megtagadtuk ezt a munkát, mondván, hogy lelkiismereti okokból nem vagyunk hajlandók építeni börtönt. Amíg az épület nem üzemel, mi semmilyen munkát nem végzünk benne. Hivatták a parancsnokot. A helyettese jelent meg, s mivel látta kitartó makacsságunkat, az ebédlőhöz vezető utat söpörtette fel velünk. A Jehova tanú kollégáink rosszallásuknak adtak hangot, hogy mi bajunk van a börtönépítéssel, amikor ők örömmel végezték, kialakítva olyan helyeket, ahova majd hittestvéreik elrejthetik tiltott irodalmaikat.

Valamilyik ügyeletes vamzer hívhatta fel Kobra és kollégái figyelmét könyvtárbeli tartózkodásainkra. Ugyanis utánanéztek, hogy milyen könyveket is olvasunk a könyvtár állományából. Rendes volt a könyvtáros, mert kiszivárogtatta, hogy az általunk olvasott írók könyveit begyűjtik és elzárják. Gyorsan összeszedtük - amit sikerült - a számunkra fontos művekből. A vaskos könyvek elrejtéséhez egyetlen megfelelő hely kínálkozott, a hosszú folyosón levő kultúrterem szellőző csövének teteje. A könyvek elrejtésének végrehajtásához összehangolt tevékenységre volt szükségünk. Kiosztottuk a feladatokat magunknak, és ugrásra készen vártuk, hogy csak mi maradjunk a teremben. Miután kimentek rabtársaink, munkához láttunk. Egyikünk megfogta a kilincset, hogy ne tudjanak benyitni. Villámgyorsan a szellőzőcső alá került valamelyikünk. Az asztal tetejére feltett székre tornász ügyességgel felállt, és a feldobott könyveket elrakta, hogy a terem egyetlen pontjáról sem lehetett látni. Majd másodpercek alatt minden visszakerült megszokott helyére és folytattuk az akció előtti tevékenységeinket. Ha valakinek szüksége volt valamelyik elrejtett könyvre, szólt és hasonló módon előszedtük a kért kötetet. Kénytelenek voltunk kemény küzdelmet vívni az elítélt smasszerekkel. Kobrától való félelmükben néhányan az általánostól keményebben bántak velünk.

Izgalmas számháborúba keveredtünk. Sajnos kevés „fa” akadt, amely mögé bújhattunk. A kultúrtermekben, a könyvtárban, az udvaron és egymás celláiban hamar ránk találtak, és elvittek intézeti fenntartási munkavégzésre, mivel a társadalmi munkára való felszólításainknak nem tettünk eleget. Az adott hónap utolsó negyedében „lazán” megtagadhattuk a társadalmi munkára történő kivonulást a „teljesítettük a kötelező harminc órát!” - felkiáltással. A nevelő írnok feladatát képezte volna az elítéltállomány társadalmi munkavégzésének idejét számon tartani. Ez lehetetlen feladat volt. Ezt igyekeztünk kihasználni. A „gyenge karakterű” ügyeletesek esetében sikerrel jártunk, de a keményekkel szemben hatástalan védekezés volt. A takarítást végre kellett hajtatnia. Ha nem társadalmi munkaként, akkor intézeti fenntartási

tevékenységként. Így a „zsiványok” zárkáiban voltunk kénytelenek elbújni a kötelező takarítások elől. A reggeli munkára való kivonulásunk előtti félórányi nyugalomban, melyet a nyüzsgő zárkában megtalált mozgolódásmentes szigeten, az ablak melletti asztalnál, egy stokin ülve Villon verseit olvastam.

A hétfői napokon délután kettő és négy óra között csendes pihenő volt. Ilyenkor elnémult a zajláda is. A táborban visszafogott nyugalom lett úrrá. Nagyon sokan szundikálásra adták fejüket, néhányan csendes elfoglaltságot találtak maguknak (leveleket írtak, rajzolgattak, olvastak, játszottak). Ha az időjárás engedte, ilyenkor az udvaron beszélgettünk. Amikor az épületeken belül kényszerültünk tartózkodni, többnyire egyéni tevékenységeinkkel töltöttük el a csendes pihenő idejét. Néha ilyenkor vívtunk sakkjátszmákat Józsival.

Amikor egy nap leforgása alatt többünknek kellett áttanulmányoznia a heti irodalmat, beosztottuk az írás útvoalát. Amikor zárkazaráskor került hozzám az anyag - azzal, hogy reggel tovább kell adnom -, az éjszakai lehetőséget kellett igénybe venni. Csak a mellékhelyiségben volt mód a világítás használatára. A Tanú zárkatársak mindig ilyenkor olvasták tanulmányaikat, vagyis sorba kellett állnom. Igyekeztem ébren tartani magam, amíg alkalmas időpont nem kínálkozott az olvasásra.

***

Negyven éve, április negyedikén „szabadult fel az ország” és ilyen kerek évfordulós, nagy állami ünnepeken került sor már néhányszor amnesztiára. Hát felerősödött a csodára várás, amit a smasszerek még mesterségesen tápláltak is.

Ahogy közeledett az a bizonyos nap, ellepte a tábort az amo-láz (amnesztia). „Szavahihető smasszertől halottam”, „az egyik elítélt rokona a minisztériumból tudatta” stb. terjedtek ilyesféle információk. Komolyan elgondolkodtunk mi is, mivel eddigi ittlétünk alatt nem volt ilyen nagy feszültség a levegőben. Megegyeztünk, hogy jobb, ha nem számítunk rá, inkább kellemesen, mint kellemetlenül csalódjunk. Már húsz hónapja nem láttam a kinti világot, nagyon vágytam egy kis szabadságra. Elbizonytalanodtam, szerettem volna hinni a csodában, hogy már akár holnap lehullhat kezeimről a bilincs. Az ünnepnap délutánján bezárták minden cella ajtaját, többször is megszámoaltak bennünket, és fegyőrök lepték el a börtön területét. Egyszer feszültebb lett a légkör. Idegesen mászkáltak néhányan a zárkában. Olyan voltam én is, mint az a kisgyerek, aki nagyon várja a Karácsony estét. A nagy drámai pillanatban, amikor megszólalt a várva várt hangszóró, a csoda elmaradt. Csupán néhány balesetes, öreg, és gyógyíthatatlan beteg elítélt foglalhata imába a kormány nevét. Hatalmas csalódás telepedett a táborra. Nevettünk magunkon és jópofa viccelődéssel próbáltuk oldani a feszültséget a zárkánkban. Néhány nap alatt visszazökkent az élet a régi kerékvágásba, és ment minden tovább, mint eddig.

A következő országos behívás után két újabb testvérrel bővült közösségünk. Géza a tizenkettedik láncszem, akit az ÁNH-ba osztottak be munkavégzésre. És Petya testvérünk a tizenharmadik láncszeme a BKV-nak. És jöttek a tiltakozó levelek Nyugat-Európa számos országából. és a harapós Kobra elbukott. Valószínű, hogy magának Varázslónak (V. pszichológus) volt az ötlete, hogy ő legyen a nevelőnk. Kobra stratégiája, a megfélemlítés csak olaj volt a tűzre. A Varázsló stratégia a lecsillapítás volt. Hetente hívatott az irodájába, hogy nevelői teendőit velünk szemben ellássa. Kibontatlanul adta át szeretteink leveleit, előttünk zárta le azokat, amiket mi írtunk, s megígérte, hogy sorba hazamehetünk egy-egy hétre. Ígéretét betartva először Lici, majd Jani is magába szívhatott egy kis szabad levegőt.

Az eddigi gyakorlattól eltekintve Petya börtönfokozatot kapott. A börtönrészleg egy külön világ volt és mi nem láthattunk bele. Így csak a heti nevelői találkozókön lehetünk együtt új testvérünkkel. Nevelői írónként tevékenykedett. Mint gyógypedagógus hamar átlátta az ott folyó, szakmailag is elfogadhatatlan munkát. Megismerhettük testvérünktől Varázsló „filozófiáját”, miszerint szerinte „elviselhetővé kell tenni a börtönt az elítélt számára, hogy a börtön is elviselje az elítéltet”.

Kéthavonta, amikor a börtönösöknek volt beszélőjük, a fogházban tisztasági szemlét tartottak. Ilyenkor minden elítélt a saját zárkájában takarított órákon keresztül, így nem kellett odafigyelni ránk, vagyis a smasszer állomány nyugodtan figyelhetett a beszélőre. Úgy tizenegyre már fénylett minden zárka, de a szemlét végző tisztviselők megvárakoztatták a jó népet. Legalább harmadszor szólítottak fel a szemlére való felkészülésre, de semmi mozgás sem történt. A régebbi rabok tudták, hogy csak időhúzás az egész. Ebédosztásig nyugalomnak kellett lennie a táborban. Így a zárkafelelős szűrős tekintete ellenére ágyamnak támaszkodva könyvem olvasásába kezdtem. Mindenki tudta, hogy „pofára” megy a szemlézés. Amelyik zárkával ki akartak tolni, ott úgyis találtak valamilyen kifogásolható dolgot. A televízió nélküli cellák lakói, ha kellően megvették aszintest, akkor kapnak készüléket, s ahonnan elvették, azok pedig találtak maguk között egy bűnbakot, akin kidühöngheték magukat. („A hülye Zoli koszos bakancsa miatt vették el a tévét!”)

Feszültségoldásként ilyenkor a délutáni mozi vetítőjébe valamilyen jobb filmet fűztek be. Mondjuk a nagy pofonosztó, Piedone valamely kalandját. Örömmel nyugtáztuk mindig ezt a tényt, mivel így legalább két órára garantált volt a közösségi találkozási lehetőségünk, valamilyen „üressé” vált zárkájában.

Közben Józsisal nagyon jól összebarátkoztunk. Rengegetet mesélt közösségéről, s észrevette rajtam, hogy mennyire vágyom ilyen testvérbaráti közösségre, korombeli fiúk és lányok társaságára. Szinte olyanok lettünk, mint az ikertestvérek. Boldogok voltunk egymás szeretetében. Nyitott könyv lettünk egymás számára, s mivel annyira hasonló erők mozogtak bennünk, fél sza-

vakból is értettük egymást. A sok mély baráti beszélgetés mellett együtt sakkoztunk (bevallom, jobban irányította a figurákat nálam), és mindketten megpróbáltuk verssorokban is rögzíteni szabadon szárnyaló gondolatainkat. Biztos voltam benne (talán ő is bennem), hogy bármikor, bármiben számíthatok rá. Megírhatta érzéseimet, gondjaimat közösségének, mivel kaptam egy igen kedves és tartalmas levelet egyik közösségi testvérétől, K. Gabriellától. Megírta a leányzó, hogy várnak maguk közé a közösségükbe szabadulásom után. Csodálatos érzés volt olvasni e sorokat, hogy néhány, még ismeretlen testvér baráti szeretetkapcsolatába kerülhetek. Örömmel válaszoltam igent az egymás jobb megismerését elősegítő levelezésre.

Délután háromra beszéltek meg a BKV találkozózt a sportpálya szélén, a már megszokott helyen. Korábban elindultam, mivel szerettem volna gondolataimat összeszedni, még egyszer ráhangolódni az olvasott írás gondolatmenetére. A kerítés közelében sétálgattam a messzi távolba tekintve. Szemeim kerestek valamit a távolban megbújó tájban. A Velencei-hegység dombvonulatán pihentek meg szemeim. Előjöttek bennem erdélyi utazásaim emlékképei, a Békás szoros, a Gyilkos-tó körüli hegyvidék és az inycsiklandozó kolbász története. „Letáboroztunk a tó szélén. Amíg Gyurival nekiláttunk a sátrak felveréséhez, a lányok elmentek megnézni a vásáros standok portékáit. Vacsorához készülődve elővettem a hátizsákomból a megmaradt utolsó szál kolbászt, és az orromhoz emelve hagytam, hogy csiklandozzanak a kellemes illatok, előre élvezve a finom ízt majd a számban. Izgatottan tértek vissza a lányok, kérdezve, hogy milyen kajánk van, mert van ott egy kisfiú, aki ma még nem evett semmit. Összeszedtek néhány konzervet és már szaladtak volna, amikor Zsuzsa kezébe nyomtam a szál kolbászt. Boldog mosollyal és egy nagy korondi kancsóval érkeztek vissza a lányok. A kissrác bátyja adta ajándékba a dísz tárgyat, miután látta a kolbászt majszoló kisöccse önfeledt örömét...”

A visszaemlékezés örömeivel fogadtam, mint egy házigazda, a találkozóra érkező testvéreimet. Az együttlétek az egymásra figyelésről, az egymás gondjainak átérzéséről, segítségnyújtásokról is szóltak az együtt gondolkodáson felül. Ténylegesen mindenünket megosztottuk egymással: gondjainkat, örömeinket, és a vacsorák örömeinek fokozására félretett finomságokat.

***

Elérkeztem a mérföldkőhöz, azaz kedvezménytárgyalásra kellett mennem. Ez az a pillanat, amely a „rendes” rabot élteti. Ezért hajt, ezért teljesít olykor erején felül, ezért nyel és hunyászkodik meg, ezért válik egyik-másik talpnyalóvá, és ezért vamzerkodnak oly sokan, hogy megkapják a kedvezményt, azaz elengedjék a kiszabott büntetésük egyharmadát. A kedvezménytárgyalást lefolytató bíró előtt ott van a nevelő véleménye, a bizonyítvány, a nevelési munka eredménye. Csupán egy „igen”-t kell kimondania az elítéltnak arra a kérdésre,

hogy megbánta-e tettét. Futószalagszerűen folynak ezek a tárgyalások. A bíró kérdésére természetesen „nem”-mel válaszoltam, megbuktatva a nevelési munkát. Nem ért meglepetésként a határozata, miszerint le kell töltenem a kiszabott ítéletemet. Terveket készítettem a hátralevő időre, a tízhónapnyi „szabadidős” elfoglaltságomra. Az elolvasásra váró könyvek listáját nézegettem: Moldova, Sántha, Szentmihályi Szabó regényei vártak rám. Amiről eddig csak álmodni mertem, beteljesedni látszott. Megírta Varázsló az eltávos papíromat és már csak a parancsnok aláírására kellett várni. Amikor végre kedd délután a civil ruhámban tértem vissza a körletbe, a szabaduló zárkába, csak akkor kezdtem elhithetni magammal, hogy hazamehetek. Nehéz szavakba foglalni az érzést, amit ekkor éreztem. Abszolút csúcstartó voltam a huszonegy hónapos megszakítás nélküli ittlétemmel. A négy szabadulóval én sem tudtam igazán aludni. Néhányszor egy-egy rövid időre elszundikáltam, de az izgalom mindig hamar felébresztett.

Némi szorongással szálltam a vonatra Baracska állomáson. Igyekeztem ez izgalmas hajnalon az ismerős, de egy kicsit megváltozott utcán a szülői ház felé, remélve, hogy még otthon érem apámat. Meglepődött e korai csengőszó hallatán, és a „vendég” láttán is, de szemem észrevettem az öröm jeleit. Talán egy kicsit vidámabban kezdi majd ma a munkáját, gondoltam, miközben átöleltük egymást. Édesanyám könnyei hivatlanul is végig gördültek arcán, amikor meglátott. Itthon voltam végre, még ha nem is „véglegesen”, de láthatóan örültek a váratlan meglepetésnek. Nem akartam az akkori elbúcsúzást felidézni, hanem csupán csak örülni ennek a lehetőségnek. Kerestem a változás jeleit édesanyámban, miközben beszélgettünk. Nem akartam faggatni őt semmiről sem. Vártam, ő mondja el, hogy most mit, hogyan érez velem és az „üggel” kapcsolatban, ami nekem oly fontos megélő és megoldandó feladat volt.

Programot szerettem volna készíteni magamnak erre a néhány napra. Mágnesként mászkálni e szabad világban, magamhoz vonzani minden szépet és jót, hogy erőt adjanak nekem, és általam testvéreimnek a további börtönnapokra. A szabadon töltött napok alatt meglátogattam „keresztapámat” és kedves családját. Vége-hossza nem volt az információcserének. Jó volt hallani, hogy komoly munkálkodásokkal telnek az országot építő testvérbarátaink mindennapjai. Érdekes volt újra látni a szinte már elfelejtett főváros színes forgatagát, lüktetését. Megálltam a járda közepén és hagytam, hogy lökdösve kerülgessenek az emberek. Bizonyára akadt olyan, akinek tényleg sietős volt az útja, de kedvem lett volna odakiáltani nekik, hogy álljanak meg egy pillanatra és vegyék észre egymást.

Örömmel üdvözöltem Gábort és Máriát saját otthonukban. Nem változott semmi kedves barátomon, ugyanaz a mindent sejtető mosoly jelent meg arcán, amit olyan jól ismertem. Eljött Imi is, és mi késő estig csak beszélgettünk, és meséltünk mindenről, amit akkor oly fontosnak gon-

doltunk. Közben Mária (miután intézkedett) átadta nekem a telefonkagylót, mert valaki beszélni kívánt velem. Andrea volt a vonal másik végén, és a felől érdeklődött, hogy volna-e rá lehetőség, hogy személyesen is találkozzunk. Megbeszéltük, hogy másnap reggel a Moszkva téren összefuthatunk. „Aludni” Imihez mentem, aki a város másik felén lakott. Jócskán az éjszakába nyúlóan beszélgettünk. Meghallgattam a megélt tapasztalatait a szabadulás utáni napok nehézségeiről, az új környezetbe való beilleszkedésének akadályairól és örömeiről.

A beállított óra csörgőjének hangját elnyomta a rádobbott párna, így a megbeszélt találkozó időpontjában a buszmegálló felé igyekeztem testvérem noszogatója nyomán. Csupán egy órával értem oda később, de bosszantott a dolog, nem ismertem a pontatlanság érzését. Egyszer csak ott állt előttem a lány (szerencsére ő más időpontra emlékezett). Sétáltunk, beszélgettünk, ismerkedtünk. Jó volt látni azt a lányt, akinek levelei örömet szereztek azokon a nehezen elviselhető napokon. Érdekes volt hallani gondolatait, elképzeléseit az élet néhány fontosnak vélt dolgáról. Miután elbúcsúztam Andreától, egy rövid sétára indultam a Petőfi-hídon. A korlátnak támaszkodva figyeltem a Duna hullámzó vizét, és a lassan közlekedő hajókat. Hallgattam a város nyüzsgő zaját és a csendes trágyaszarvas jutott eszembe. Valahogy ez a zaj most jobban melengette lelkemet. Később a Boráros térre mentem, ahol Gabriellával volt találkozóm.

Kértem Józsi még bent, hogy meséljen erről a lányról, mégis milyen? Sok szépet mondott róla és hozzátette, hogy biztosan láttam már valahol. Megdöbbenett és egy pillanatra megzavart a felismerés. Ott állt előttem az a lány, akit oly nagyon kerestem, akinek szomorú tekintete belevésődött szívembe évekkal azelőtt egy közösségi találkozón. Az öröm és a félelem érzése viaskodott bennem. Örültem a „nagy találkozásnak”, de féltem, hogy hamar el is illanhat. Sétálgattunk a Gellérthegyen és beszélgettünk. Szó volt Józsiéről, a börtönről, az ÉVITÁ-ról (Józi közösségének neve) és természetesen magunkról. Legyőztem a bennem levő gátlásokat és finoman megtudakoltam a választ a nagy kérdésre. Talán még ő is hallotta puffanását a kőnek, ami leesett akkor szívemről. Onnantól kezdve megváltozott a színe a faleveleknek, a felhőknek és mindennek körülöttünk. Sajnos kegyetlen nagy úr az idő. Lesújtott pallósával és búcsúzásra kényszerített. Vágytam rá, hogy láthassam még e pár napban, ami a szabadságból hátravolt. Megkérdezte, milyen programokat terveztem magamnak. Néhány testvérbaráti beszélgetés, és egy mozielőadás szerepelt terveim között. A Gandhi-filmet mindenféleképpen szerettem volna megnézni. Nagy boldogságomra felajánlotta, hogy szívesen megnézné velem a filmet, ha akarom. Nem hinném, hogy akadt aznap este boldogabb ember nálam Budapest utcáin. Azzal a bizonyos kellemes bizsergéssel a szívemben mentem haza. Ezután furcsa kettősség volt bennem. Egyrészt megállítottam volna az idő múlását, mivel élveztem a „szabadságot”, másrészt siettettem volna a napok múlását, hogy minél hamarabb

találkozhassak ezzel a kedves lánnyal. A Gandhi-film nagy élmény volt minden szempontból. Egyrészt olyan értékeket mutatott meg, amelyeknek igazán fontosnak kell lenniük a magunkfajtanak. Másrészt kellemes volt a „társaság”, akivel a film végén még megbeszéltük a látottakat. Nehezen tudtam elbúcsúzni Gabitól, fájt a felismerés, hogy csak egy eltávos rab vagyok.

A hátralevő napokban találkoztam még néhány nagyszerű testvérbarátunkkal, meghallgatva életükről szóló beszámolójukat. A csütörtök este félbeszakadt beszélgetésünket lakásuk közelében levő parkban folytattuk Gáborral. Legalább a tizedik kört jártuk a kicsiny parkban, amikor feltűnt egy fiatalember zavart viselkedése. Rájöttünk, hogy feladata a megfigyelés lehet, csak nem tudtuk, melyikünkre van „ráállítva”. Elindultunk feléje, hogy kérdőre vonjuk, de az illető elillant. Tudtam, hogy „figyelő” szemek kísérik jó néhány testvérünket. Valószínű, hogy minket is megfigyelés alatt tartottak bizonyos személyek. Az egyik nyári táboron „felfedte” magát Pisti. Testvérként ismertük meg és annak is gondoltuk. Sikertelen disszidálási kísérlete után alkalmazta a hatóság. Jelentéseket kellett tennie a bokros fiatalok tevékenységeiről. Az együttléteink alatt megismerte életünket, mely szimpatikussá vált számára. Rátalált Jézusra és a lelkiismerete nem engedte, hogy besúgó legyen, ezért, vállalva a következményeket, „leszerelt”. (Néhány év múlva sikerült nyugatra szöknie.)

Elmentem a vasárnap esti közösségi szentmisére. Gyusza tartott ott előadást a kartondobozok között való élés nagyszerűségéről. Természetesen be kellett számolnom a jelenlevőknek röviden a BKV-ról, s megköszöntem szeretetteljes odagondolásaikat, ami tényleg sok erőt adott nekünk. Jelen volt két adventista barát is, akiknek a börtönben levő hittestvéreikről adtam hírt. Aztán elköszöntem Gáboréktól, Andreától, akitől kaptam egy kis ajándékot. Egy kis oroszán figurát, hogy legyek olyan bátor, mint az állatok királya. A vonaton még váltottunk néhány szót Gyuszával, erősítve egymást, hogy a lehetőségekhez képest igyekezzünk kihozni magunkból a maximumot feladataink megvalósításához.

Az utolsó napomat a családomnak szenteltem. Sok mindenről beszélgettünk, és jó volt látni, hogy ha nem is oly sokat, de valamicskét elmozdult a mutató szüleimnél az elfogadás irányába. M. Laci testvérbarátom vitt el autójával Baracsára, s nem sokkal éjfél előtt felnyílt előttem a sorompó.

Másnap boldogan számoltam be testvéreimnek szabadságomon szerzett tapasztalataimról, élményeimről, s átadtam a szívből jövő jókívánságokat és üzeneteket. S aznap este én vendégeltem meg barátaimat mindenféle földi jóval, amit sikerült behoznom. Izgatottan várta Józsi barátom a híreket közösségéről, s miután azokat ismertettem vele, elmeséltem élményeimet Gabiról. - Igazad volt e lánnyal kapcsolatban! - mondtam. Egyrészt tényleg nagyszerű teremtés, másrészt tényleg találkoztam már vele. Nem is egyszer, sőt. vagyis igazából egyszer láttam ott, ahol oly szomorúan gitározott, s azóta

oly sokszor itt bent, lelki szemeim előtt. - Te belezúgtál! - jegyezte meg testvérem igen találóan a maga módján.

Valami megváltozott bennem, s ezzel egy új életszakasz kezdődött számomra. Az eddig szürke ég ezután kék lett. Az eltávozás legszebb pillanatait sokszor felidéztem még magamban, izgatottan olvastam Gabi levelét. Igazán kedves volt, hogy visszaérkezésem éjszakáján írt. Gondolt rám, amikor kissé nehéz szívvel beléptem újra e nehéz világ „ajtáján”.

A következő napok folyamán sokat beszélgettem a fiúkkal. Hiszen a távollétem alatt is történtek események. Petya testvérünk a pszichológusok közötti harc áldozata lett, és fogdába zárták. Jelentéktelen problémákat felfűjva játszották hatalmi játszmáikat egymással, egymás ellen az elítéltek kárára azok, akik elvileg az elítéltektől dolgoztak.

Közben jó volt megismerni és felfedezni Gézát. Ő nő, és olyan szépen és határtalan boldogsággal beszélt Anikójáról. Ismerkedő beszélgetéseink alkalmával megállapítottuk, hogy nincs szebb dolog a világon az őszinte, tiszta szerelemnél. Már nem kellett vágyakoznom erre az érzésre, itt volt bennem. Gyengén és törekenyen, de itt volt és én erősíteni akartam. Jani barátom is észrevette a változásokat rajtam. Nem maradhatott titok az érzés, mely boldogította lelkemet. A munkából való beérkezésünk után már én is siettem az ágyamhoz, keresve Gabi leveleit. Boldogan olvastam sorait, hisz minden érdekelt, ami vele, körülötte és benne történt.

Közben Petyát elszállították a Gyűjtőbe, hogy ott töltsen le szabadságvesztésének idejét. Géza is CSG (A fehérvári közösség neve - Csibészek és Gazfickók)-tagként érkezett, Tanci és Jani közösségi testvéreként. E fehérvári fiatalok nagyszerű közösség voltak, mivel Gyuszával együtt négyen jöttek a CSG-ből a BKV-ba.

A könyvvásáron vásárolt könyvek olvasásával töltöttem az estéim nagy részét. Minden könyvvásár alkalmával több jónak ígérkező könyvet megvásároltam. Szerettem volna hazaküldeni a könyveket, persze kiolvasottan.

A munkáltatónk, mivel valóban meg volt elégedve a munkánkkal, minden hónapban felterjesztett jutalmazásra. A nevelőőrnek kérdésére, hogy milyen jutalmat szeretnék, a soroson kívüli jutalombeszélőt kértem. Mivel enyhébbé vált a kapcsolattartóinkra vonatkozó szigor, a következő beszélőkre testvérbarátaimat is elhívhattam. M. Lacit és Pannit, a következő alkalommal V. Lacit és Ottíliát. Jó volt elbeszélgetni velük, megtudni, hogy hogyan alakul barátaink élete. Amíg a kinti testvéreinknél mozgalmasan telt a nyár, mindenféle jó programokkal, melyek hasznosak voltak a léleknek és testnek, addig itt bent lelassult az idő.

Vágytam nagyon látni Gabriellát, s mivel jelezte, hogy szívesen meglátogatna, hát elhívtam. A már megszokottnál is nagyobb izgalommal vártam a beszélőt. Amilyen örömteli volt a találkozás élménye, olyan szívszorító a búcsúzása. Rövid ez a két óra, ami rendelkezésre áll. Annyi minden mondanivalója volna az embernek! Szeretné úgy közölni a másikkal, hogy az igazán megértse

ezt a világot, ami itt bent van. Adni szerettem volna magamból, hogy elvigyen magával valamit belőlem. Ő nem tudta, de itt volt velem, bennem élt és a pusztá létével is segített elviselhetővé tenni a nehezen múló napokat. Ragyogott az asztal másik oldalán ülve. Szépsége, könnyed vidámsága, és sugárzó szeretete jelentette a fényt, amit elhozott tőle a beszélőről ebbe a sötét világba. Szerettem volna kialakult érzéseimről beszélni vele, de a beszélő adta lehetőséget nem éreztem alkalmasnak.

Adventista barátaink, akikkel nagyon jó baráti kapcsolatot hoztunk létre, talán, mert ők is kevesen voltak és nagyon összetartottak, nehézségek elé néztek. Ők vegetáriánusok voltak. Szinte semmit sem ehetek abból, amit itt adtak. A csomagjaikban beérkező mennyiség nem tarthatott ki egész hónapra. A parancsnokság engedélyezte, hogy amennyiben ötnél többen vannak, főzhetnek a konyhán maguknak. A létszám fenntartása érdekében, és testvérünk hatalmas szeretetéből fakadóan Géza is vegetáriánus lett. Csendes, de nagyon összetartó közösség voltak. Identitásukat megtartva, a külső formák megtartásával igyekeztek megélni a börtönben levésüket.

Hajnali öt van, az augusztusi napfelkelte a kultúrterem rácsos ablakából is csodálatos. Józsi szerint olyan misztikus, mint a templomban az oltáron égő gyertyák fényjátéka. Csupán néhány nyugodt percünk van, de kiváló alkalom az előttünk álló napra való erőgyűjtéshez (az imához, rövid elmélkedéshez). Igyekszünk megfogni ezeket a pillanatok, mert ezek a mieink. Senki, de senki sem veheti el tőlünk, mert nem adjuk oda másnak, csak az Istennek. Egy idősebb elítélt kívánt megismerkedni velem az egyik délután. Bemutatkozása után kiderült, hogy nagy futballrajongó (fia válogatott labdarúgó játékos), és miután megtudta, hogy a sportújságban olvasott játékosok az én öcsém, beszélgetésbe elegyedtünk. Hétről hétre felkeresett a későbbiekben és hozta a friss információkat öcsköseim sportteljesítményeiről. Időnként kéregetett tőlem egy kis élelmet, amit valószínűleg elcserélt cigarettára. Mindig nagyon várta a csomagot fiától, ami persze sosem érkezett meg. Szabadulása előtt felkeresett és megköszönte kedvességemet, segítőkészségemet és megígérte, hogy szabadulása után, ha lesz pénze, mindent visszafizet az öcséimen keresztül. Biztos voltam benne, hogy nem valósítja meg ígéretét, de mégis jól esett ez a gesztusa.

A stúdiós (balesetes elítélt) civilben ismert színész-komédiás, érdekes figura volt. Hamar átlátott a szitán. Megpróbált - és sikerült is - a lehetőségeihez képest ügyesen manőverezni. Jólakatta a kecskét, és a káposzta sem fogyott el. A távolságot minden irányban megtartva, saját céljait előtérbe helyezve végezte munkáját. Jóindulatának köszönhetően többször meglátogattuk a munkahelyét, ahol alkalmunk nyílt hanglemezeket hallgatni. Egy-egy félórára élvezettel hallgathattuk kedvenceink meglevő albumait.

Az ötös épület felső szintjének egyik zárkájában - ahol nagyszámú roma elítélt lakott - többen megerőszkoltak egy fiatal srácot. Megdöbbenve hallottam az esetről.

Homoszexuálisokról tudtam, a sertéstelepen történt fajtalanokodásokról is értesültem rabtársaimtól és valahogy a börtönélet velejárójának tekintettem. Az erőszak mindennapos vendég volt a fogházban, de ez a csoportosan elkövetett aljasság felkavart, idegesítővé vált számomra a tehetetlenség, az általános közömbösség ez ügygel kapcsolatban. A munkahelyen a számítógépeken időnként karbantartási munkákat végeztek, s az így szabaddá vált félórát beszélgetéssel töltöttük. Az új Tanúk nagy érdeklődéssel fordultak felénk. Hamar hitvitákká alakultak a beszélgetések. Egy ilyen esetről örömmel hallgattam Tanci testvérem érvelését kedvenc csuhás szentem védelmében. Hamar gúnyolódásba kezdtek a Tanúk, főleg a katolikus egyház hittételei, hittanai ellen. Jól megtanulták a leckét. Érdekelte volna, hogy milyen könyvből tanultak, hogy ilyen egységesen, gondolkodás nélkül leszóltak évszázados, évezredes hagyományokat, történéseket.

A hétvégi közös beszélgetéseink alkalmával jó volt hallani testvéreink kiállásait a munkahelyi konfliktusaikban. Licinek a Kőfém gyárban, Janinak a tehenészetről, Józsinak a felszer raktárban.

KIRÁLY IGNÁCZ

KONFLIKTUSKEZELÉS A MINDENNAPOKBAN

A konfliktus nem azért van, hogy elkerüljük, hanem, ha már adódott, akkor megoldjuk. Minél közelebbi kapcsolatainkat érinti, annál nagyobb kihívást jelent. Szeretteimet érintő konfliktusok súlyát nem azok tartalma dönti el csupán, hanem a személyes érintettség mélysége. Tekintsük át a leggyakoribb ütközési élettereinket azzal a céllal, hogy a jó alapelvekre épülve nagyobb esélyünk legyen a szeretet rendjéhez igazodó megoldásokra.

1./ A család, mint a konfliktus kezelés és megoldás gyakorló tere. Minden autonómia igény mások igényével való ütközés forrása. A családban a szülők, a felnőttek alapvetően fölényhelyzetben vannak. Természetes, hogy a gyerekek, unokák a maguk autonómia igényét velük szemben fogalmazzák meg elsősorban. Másodsorban pedig a testvérek egymással szemben teszik ezt. Minél nagyobb a gyermekek közötti „territoriális” (élettér tágitó) küzdelem, annál inkább kell a szülőknek önvizsgálatot tartaniuk fölényhelyzetük visszaéléseiről. A család tagjait lehangoló férj/feleség nem erős, hanem erőszakos egyéniség. A mindig, mindenben engedékeny feleség/férj nem szelíd, hanem éretlen ember. Az önfelegyelem megelőzi, a megbocsátás megszünteti a békét.

lenséget. Ütközéskor lehet harcolni, bezárulva védekezni, kimenekülni akarni...

Harc helyett azonban lehet toleránsan hozzáállni, bezárulás helyett lehet megbeszélést kezdeményezni, kimenekülés helyett lehet belékarolni. A konfliktusba kerültek közül az akkor éppen erősebbnek bizonyuló fél tud építően kezdeményezni. Kompromisszum az, amikor kölcsönös engedményeket teszünk kényszerítő erők hatására. Tolerancia az, amikor kölcsönös engedményeket teszünk, szabad akaratunkból a szeretet érvényesítése szándékával, az élıhetőség érdekében. Toleranciára törekedni, ezt egymásban elősegíteni a konfliktus kezelés alapja.

2./Érzelmek konfliktus növelő ereje. „Kanál-csörgés” jellegű napi hógolyónkból érzelmeink tudnak pusztító lavinát csinálni. Erre önfegyelmel odafigyelni azt jelenti, hogy a gyöngykagylóhoz hasonlóan, az irritáló homokszem hatására igazgyöngyöt hozunk létre. Minden békülékenynek indult mondat, mely „de” kötőszóval folytatódik, csírájában öli meg a békesség lehetőségét. „Jó, neked van igazad, de miért nem állsz mellém a gyerekekkel szemben?” – hangzik az anyai kérdés. Van „igazság”, szerinti és van „érzelem” szerinti mellállás. Az „igazság bajnoka” páncélosként átgázol a másikon, pedig elég lenne az igazság erejében és nem saját hangerejében bízni. Azonban van olyan konfliktushelyzet, melyben már az „igazságom” a megbékélés alapjait veszélyezteti, a kapcsolatban levést, mint a későbbi megoldás reményét. Ekkor az igazságomnál nagyobb érték a kézfogás. /Wass A./ A „szív bajnoka” parttalan özönvízzel /könnyeivel/ sodorja el, azt, amit elég lenne mértékkel megöntöznie.

A konfliktusokhoz való hozzáállásomat, egy viselkedési skála alapján is megítélhetem, a negatívától a pozitív tartomány felé haladva: elutasítás /1/ - elviselés /2/ - elfogadás /3/ - együttműködés /4/ - értékelés /mértéktelenség/ /5/. Konfliktusainkban lehiggadva /belefáradva/, akár osztályozhatjuk is viselkedésünket: a megbukástól /1/ az élıhetőn át /2,3/ a konstruktív /4/ egymásért élés kitünő /5/ bizonyítványáig. Érdemes tudatosítani, hogy az ember inkább arra hajlamos, hogy a másik ember viselkedését minősítse, osztályozza, a magát pedig magyarázgassa...

3./ Alkalmasság /habilitas/ konfliktus csökkentő ereje. Patriarchális és/vagy matriarchális modellekhez való ragaszkodásnak nincs helye a szeretet rendjében. Életünk szolgálati /miniszteri/ tárcáit aszerint kell elosztanunk egymás között, melyikünk mire alkalmasabb. Fejlődésre hivatott emberekként ez az évek során változik (jó esetben jó irányba!) és rugalmas módosításokat, igazodást kíván tőlünk. Atadunk és átveszünk területeket, mert az élet akkor és ott így kívánja.

Pénzügyi tárca nem a pazarlóbb kezébe való. Az ünnepek irányítása nem a zsugoribb kezébe való. Van ideje és alkalma a nagylelkű adakozásnak és a takarékos,

pénzszámoló fegyelemnek. Élhető egyensúlyt az jelent, ha pl. a takarékosabb kezeli a hétköznapok pénzügyeit, a bőkezűbb szervezi a jeles napokat. A karitatív pénzügyi döntések közös elhatározások gyümölcsei kell legyenek.

Az összekoccanásokat megelőzhetjük az előzetes megbeszélésekkel

Feladataink átfedésekor illetve helyettesítésekkel (pl. a férj átveszi a háztartást új baba születésekor) az addigi tárcavezető utasításokkal teheti tönkre társa fejlődését (lábadozó anyuka távirányításai). A javaslat stílusa és az elfogadó, megértő rugalmasság megelőzi a csattanásokat. Tapasztalat mondatja velem: Egy férjnek a szülésen és szoptatáson kívül mindenhez elviselhető szinten értenie illik. Nem születünk sem zseninek, sem polihistoroknak, de eleve kétbalkezesnek sem. A feladat azonban megszüli mesterét, ha az ember hajlandó kilépni a magagyártotta és mások által ráaggatott kövületeiből. A kényelemből megjárta alkalmatlanság a fejlődésünk halála. A türelmetlen utasításainkkal viszont kiölhetjük egymásból azt a fejlődést, melyre majd nagy szükség lesz rendkívüli helyzetekben, pl. betegség, öregség esetén. A feleség nem konyhai és takarítói ingyencseléd. A férj nem folyamatos műszakú karbantartó. A férj jegygyűrű fényét a mosogatás adja. A feleségé attól patinás, hogy a kalapács nyele is illik hozzá. Ha az élet úgy kívánja. Nem egymás helyett, hanem egymásért munkálkodunk. Ez arra is segítség, hogy tiszteljük egymás életterét és teljesíteni akaró jó szándékát.

4./Konfliktus és hálószoba. Segítendő a szerelem és szeretet fogalmainak tisztázását felkínálok egy „szerelemi” meghatározást. A szerelem egy nő és egy férfi között kialakult ösztönös, érzelmi sodródás, mely a fajfenntartás ösztönére épül, hogy eljuttassa az embert az egymásért élés szeretetrendjébe. Ezzel félre söpröm az ilyen sóhajtásokat: „Óh, a mi szerelmünk már meghalt már csak szeretjük egymást...” A szerelem része a szeretet életre szóló hivatásának. Az önszeretettől fejlődünk az önátadás felé. Ha valaki kis gyermek szintű önszeretettel /”enyém”/ akar házasságot kötni, az ilyen lesz az asztalnál és az ágyban is. Ott a „szeretlek” nem vallokozás, hanem elhallgatása annak, hogy „szeretlek birtokolni”. Így válik ölelésünk szexuális elvárássá, követeléssé, vagy akár irgalmaskodó elviseléssé, pótcselekvéssé. (Kodolányi János írja Móricz Zsigmondról és feleségéről, Jankáról: „Házasságuk két szexuálisan műveletlen ember harca.”) A csakis az ágyban kibékülő felek az ösztön területén éppen békét kötnek, de újratermelik a konfliktusaikat, melyeket ölelésük előtt kellene megbeszélniük és majd ezután békességre találásukat öleléssel lepecsételniük.

Az ajándékozni akarás lelkiülete a hűség záloga. A karsú derék és az izmos vállak, vagy egyéb sajátosságok kellene, hogy felfigyeljünk egymásra, de kevesek az életre szóló hűséghez. Ehhez ajándékozni akaró önátadás kell. Az egészséges testbeszédhez fel kell nőni. Aki azt

gondolja, hogy a szerelem csúcsa csakis a szexuális ki-elégülés lehet, az még nem élte át azt a boldogságot is, mikor a birtokolni akaró féltékenysége féltéssé szelídült és egyszerű, de könnyeket kicsaló átölelésben fejeződik ki...

5./Felebaráti konfliktusaink. Kommunikációs csatornák által éljük kapcsolatainkat. Ennek legfontosabbika a nyelv. A szó („veszélyes fegyver”) kimondott, írott változatai hordozzák közölni valóinkat, de alkalmasak igazi énünk elrejtésére is. Az erényként hangoztatott kijelentések, melyek szerint pl. „ami szívemen, a számon”, sebek ejtésére alkalmasak, konfliktusmélyítést okozhatnak. A mit-miért-mikor-hogyan négyes fogatát szeretetünk kell irányítsa. Ha nem sikerül, még mindig ott van a bocsánatkérés menekülési útja. Vagyis a kimenekülés a magunk okozta konfliktushelyzetből.

Az emberi együttélést normatív szabályok is segítik. Etikett („tudni illik, hogy mi illik”) több, mint udvariasági kódex. Megfogalmazása annak, hogy egymással jó emberként viselkedni jó. Egy valamire való mozgalom, vallás, közösség... megfogalmazza az odatartozás viselkedési illemszabályait. Aki fürdőruhában megy templomlátogatásra, az konfliktust gerjeszt, de megbotráncozást mindenképpen. Aki fegyveres testületben akarja építeni karrierjét, az a Bokor közösségeiben nem fog otthonra találni, hiába vállal konfliktusokat elfogadtatása érdekében. A valahova tartozás kötelez. Egy közösség, mozgalom önmeghatározásával azt is meghatározza, hogy ki illik bele az ő körükbe. Az adott etikett betartása növeli az oda tartozást.

A félreérthető megfogalmazások zavart okoznak, melyeket a humortól a vitáig terjedő széles skála szerint kezelhetünk. A világos önmeghatározások sok felesleges konfliktustól szabadíthatnak meg. A sajátos belső nyelvezet (Bokor zsargon) érték hordozó sajátosság, családi-asság jele, amint minden családnak vannak ilyen belső megfogalmazásai. Rövidítéseink (BIZS, KV, BNT, ÉV, KARAJ...) a mieink, belső használatra. Egy katonáról, rendőrrel, papról ruhája is nyilatkozik, rólunk nyelvezetünk is vall. A „mi”-tudat akkor konfliktusgerjesztő,

amikor mások lenézését fejezi ki. A konfliktust nem a másság tisztelete oldja meg. A másságot nem tisztelni kell, hanem értékítélettel mérlegre tenni. Ami értéknek bizonyul azt kell tisztelni, akkor is, ha ez eltér a miénktől.

Felebarátaink számunkra apostoli célszemélyek, akiket oda szeretnénk vonzani az Isten Országának jézusi körébe. Ez eleve a pozitív kapcsolattartás munkálását jelenti. Alapszemléletnek tekinthető, hogy nyitottak legyünk minden embertársi kapcsolati lehetőségre, ha az nem kíván elvfeledést részünkről.

6./ Amire jó, ha figyelünk. A konfliktuskezelés szakemberei olyan finomságokra is felhívják figyelmünket, melyeket tudni és alkalmazni hasznunkra válik.

Számtalan nemverbális kommunikációs csatornánk van, melyek spontán és valós üzenet kifejezői. Ezeket nem minden esetben akarati meghatározottsággal produkálja az ember. A mimikai (arc kifejezés) csatorna emóciós folyamat kifejeződése, mely lehet tudatos és ösztönös, igaz és megtévesztő. A konfliktuskezelés őszinte és hatékony megéléséhez visszajelzés kell, vagyis világossá kell tenni egy félreérthető mimikai jelzésről, hogy mit üzen. A szemkontaktus jelentősége is nagyon hangsúlyos. Egymás személyes (percepció) erőterében levést jelent, melyet mindkét fél föl vállal. Aki kézfogásaiban, beszélgetéseiben nem néz a másik szemébe, az nem csupán illetlen, de kommunikációjában műveletlen is.

Mozgási jelek üzenetek az ember állapotáról. Spontán gesztusok, mint a lenézést eláruló mozdulat (legyintés), közelítést kimutató érintés (belékarolás), magabiztosság felerősödését mutató mozdulat (kihúzza magát), legyőzöttség önfeladását kifejező tartás (magába roskad), konfliktusból kimenekülni akaró jel (elfordul), vagy éppen megoldásra kész partnerként viselkedés (odafor-dul)... mind-mind beleszól a konfliktus értelmezésébe és hatékony megoldásába. Önmagunkra figyelés és a másik emberre figyelés szerető erőtere esély a bűnre vezető alkalmak elkerülésére és a konfliktusok érdemi megoldására.

KŐSZEGINÉ MELINDA

A RIGÓK GYEREKNEVELÉSÉRŐL

Ablakunk sarkában fészket rakott egy rigópár. Heteken át lestük, hogy mi történik, s próbáltunk tanulni kismadár testvéreinktől. Az alábbiakat figyeltük meg, s töprengtünk el ennek kapcsán saját életünkön.

Megdöbbenett az a bátorság, amellyel ezek a kicsi madarak meghozták azt az elhatározást, hogy az emberhez ilyen veszélyes közelségben építik meg otthonukat. Igaz, szélvédett, biztonságos helyet választottak. De nem riadtak meg az állandó mászkálástól, villanykapcsolgatástól, bámész tekintetektől.

Úgy látjuk ma nagyon nehéz a párválasztás, s főleg a végleges döntés meghozása. Hatalmas bizalom szükségeltetik hozzá Istenben, emberben. Tudomásul kell venni, hogy

sok veszély fenyegeti a családi létet, de ennek ellenére, mégis érdemes ezt az utat választani!

Az önfelelt szerelem időszakát a tojásrakás követte. Naponta szaporodott eggyel a fészkek lakóinak száma, s végül négy kis utód kiköltéséhez fogott hozzá a tojó. Kitartása, türelme, önfeláldozása példamutató volt. A kicsinyek kikelése után aktívan bekapcsolódott a rigópapa is. Hihetetlen leleményességgel, hajnaltól késő estig tartó munkával etették a gyerekeket. Számunkra érthetetlenül, igazságos pontossággal találták meg a tátogó csőrök között a soron következőt.

Azt gondoljuk, hogy a szülők aktív jelenléte a kisgyermekkorban az egyik legfontosabb hozomány, amit adhatunk. A másik, amelyet egy Bokor szülők fia mondott egyszer, amikor megkérdezték, hogy miért választotta ő is ezt a közösséget: kénytelen voltam elismerni, hogy édesapám és édesanyám napról napra jobban szeretik egymást.

Leginkább arra voltunk kíváncsiak, hogyan eresztik útjukra a kisrigókat a szülők. Hát nem sokat teketóriáztak! Ahogy nőttek az utódok egyre nehezebben fértek a fészkekbe. Lökdösődtek, taszigálódtak, folyton zavarták egymás köreit. Amikor a tollak is megerősödtek, kettő bátran átlendült a közeli orgonabokorra. Ők a következő napokban már nem is tértek vissza a fészkekbe. A másik kettő, főleg a negyedik, igen nehezen szánta rá magát a repülés bizonytalanságára. Szívet szorító volt látni féltelmét, amikor ellökte magát a fészkek pereméről, és két kis lábával két külön ágba kapaszkodva egyensúlyozott a magasban. A szülők pedig nem segítettek nekik! Se nem hívogatták őket a közeli ágról, se nem lökték ki őket a fészkekből. Magukra hagyták őket, hogy mindegyik meg-

hozza a saját döntését. De a kitollasodott fiókákat már nemigen etették. Néha hoztak nekik egy-egy falatot, de feltehetően az éhség is növelte a fiatalokban az önálló életre való elszántságot.

Az embergyerekek is nagyon különbözőek. Van, aki szeret megbújni a fészkek melegében, s van, aki nyakába veszi a világot, amikor még szinte fenekén a tojáshéj. A szülők többnyire mindegyiken kétségbe vannak esve. Noszogatnák az egyiket, s visszafognák a másikat. A lényeg valahol ott van, hogy a felnőtt gyereket nemigen etetem! Meg kell tanulnia vállalni az önálló életet örömeivel, veszélyeivel együtt!

A fészkek most elhagyatott. Néha látjuk a rigószülőket mind a négy gyerekkel ahogy a háztetőn vagy a diófán tárgyalják az eseményeket. De alapjában véve járja mindegyik a maga útját. S a szülők készülnek az újabb fészkealj kiköltésére.

Szerető Istenünk! Adj nekünk megértő szívet, hogy különböző természetű és életfelfogású gyerekeinket egyaránt elfogadjuk! Adj nekünk bölcsességet, hogy mindegyiknek azt nyújthassuk, amire éppen akkor és ott szüksége van! Adj nekünk örömben mindig megújuló szívet, hogy ne keseredjünk meg az önvádban, ha gyerekeink kanyargós utakat választanak az életben, add, hogy bizzunk bennük és keressük mindegyikben a szépet és a jót! S végül adj nekünk békességes, szerelmes öregséget, ahol egymás kezét fogva állunk készen arra, hogy adjunk a mieinknek abból, amit Te egy életen át nekünk ajándékoztál!

SARLÓS IMRE

HALÁSZ ATYÁRA EMLÉKEZÜNK

Bandi bácsi ifjúkorom példaképe. Ő nevelt engem a keresztény életre. Bandi bácsi 1915. október 19-én született. Tanulmányai befejeztével 1939. június 29-én Péter-Pál napján szentelték pappá Vácon. Őt helyen volt káplán: Beregen, Lajosmizsén, Kecskeméten, Cegléden, majd a Váci Székesegyházban lett karkáplán.

1951-ben kapta meg a péceli plébániát. Az ő idejében lett festve az oltár mögött lévő Szűzanya freskó, ekkor lett építve a kápolna, melynek megépítésében mi fiatalok boldogan segítettünk. Az 50-es évek derekán épült a lourdesi barlang is. Ő csináltatta meg a templom fűtését is, először szénnel, majd gázzal.

Pályafutása alatt 62 évig volt pap, ebből 32 évig volt plébános Pécelen, majd kényszernyugdíjazták. Azt valotta, és úgy is cselekedett, hogy a templomért minden lehetségest meg kell tenni, mert az az egyházé, a híveké. Nagyon szép élet folyt Pécelen, sokan vettek részt az egyházközség életében.

Mindig talált magánál szegényebbeket, akiknek mindig tudott adni. Szerény egyéniségével példát adott a fiataloknak - köztük nekem és barátaimnak - a szép lelki élet terén. A felnőttek is elismeréssel tekintettek rá. Az iskolai hittanórák befejeztével minden hétfőn este 6-8-ig volt a kápolnában a hittanóra, ahol minden minket érintő témában eligazítást kaptunk, hogy a Jóistennek jobban tudjunk szolgálni.

A mai fiatalok sajnos már kevés olyan idős atyával találkozhatnak, akik tudnak a kamaszok nyelvén is beszélni. Példát adott a folytonos önképzésre azzal, ahogy Ő a prédikációira és a hittanóráira készült, valamint a buzgóságra és az imádságra szánt idő odaadására.

Bandi bácsi olyan volt számunkra, mint a régi, nemes óbor: minél idősebb lett, annál tisztábban adta a krisztusi papság ízét, zamatát, harmóniáját. Ő még kispap korában megtanulta, hogy nem ő dönt sorsa felett. Sok elesett ember bízta magát és gondjait a Jóisten szeretetére - az ő útmutatása szerint. Olyan plébániai életet alakított ki, melynek híre sokfelé eljutott. Kitűnő szervező volt. Vonzó papi egyéniségével sokakat állított Isten útjára. A későbbi papi generációk több tagja kezdte pályafutását mellette.

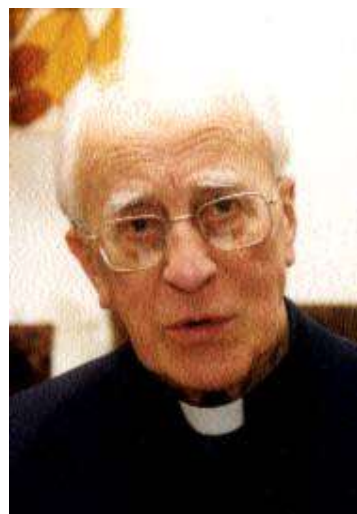
1983-ban politikai okokból Szadára helyezték, mint nyugdíjas kiséítő lelkész. Ott tartotta 1989-ben aranymiséjét, majd 1999-ben a gyémántmiséjét. Ott is folytatta az aktív keresztény életet és annak továbbadását. Nagyon sok beteget látogatott meg a budapesti kórházakban, akik megkapták tőle a bűnbánat, a szentáldozás és a szent kenet szentségeit. 1985-ben indította el a később országos méretűvé nőtt katolikus alkoholistentő szolgálatot. Eleinte magánházaknál működtek, majd 1986-tól a máriabesnyői lelkigyakorlatos házban talált otthonra ez a kezdeményezés. Itt munkatársainak Halász atya át tudta adni a nemes és roppant nehéz szolgálat folytatását.

Mindezen érdemeinek elismeréseként Keszthelyi Ferenc váci püspök úrtól kitüntetését kapott. 1997. augusztus 25-én Göncz Árpádtól a Köztársasági Elnöki Arany Emlékérem kitüntetését kapta. A péceli elismerést 2000. október 22-én, névnapjához közeledve kapta, amikor díszpolgárrá avatták. 2001. október 7-én halt meg. A jó harcot megharcolta. Bízvást készen várta az örök élet koronáját és megfáradt teste az igazak feltámadását.

Pécel 2010.

KAISER JÓZSEF

ELSŐ LELKIGYAKORLATOM...

1998 februárjában találkoztam a Katolikus Alkoholistentő Szolgálat vezetőjével Halász Endre atyával, Bandi bácsival. Rákosfalván tartott lelkinapot. Akkor még gyakorló alkoholistaként! Bandi bácsi felhívta a figyelmemet a Máriabesnyői lelkigyakorlatokra és meg is hívott. Május elején el is indultam, kíváncsiság és félelem volt az

útitársam. Nem tudom, hogy mitől féltem jobban az ismeretlentől, vagy attól az időtől, amit ott töltök alkohol nélkül! Az induláshoz szükségem volt segítségre, bátorításra akkor még csak egy ilyen ismeretem, az alkoholt! Így megittam 2X3 deci vörösbort. A megérkezésemkor nem tudtam, hogy hová kellett menni. Láttam más leszállót is, köztük volt egy kisebb csoport, akikhez oda mentem és útbaigazítást kértem tőlük. Kiderült, hogy ők is a lelkigyakorlatra jöttek, 3-4 férfi és egy fiatal lány aki, mint kiderült a segítőjük és kísérőjük volt Győrből! Ez a lány azt mondta menjek velük és el is indult be a faluba. Kora délután elég meleg volt és mint kiderült a program később kezdődött. Erre fel meghívott, hogy igyunk meg egy üdítőt és játszunk billiárdot. Később felmentünk a lelkigyakorlatos házba. Ott a regisztráció után egy alagsori közös hálóba mentem és lepakoltam. Senkit nem ismertem azok közül, akik ott voltak, de pillanatok alatt sikerült beszélgetésbe kerülni a társaimmal. Olyan nyíltsággal és szeretettel fordult mindenki egymás felé, hogy ez teljesen szokatlan és zavarba ejtő volt, de hamar megszoktam és én is megnyíltem!

Az első program a mise volt. Én katolikusnak vagyok keresztelve, de körülbelül ennyi kapcsolatom volt az egyházzal. Mindig hittem Istenben. Mivel távoli és titokzatos volt, azt gondoltam, hogy nekem nincs kapcsolatom vele. Sőt féltem, hogy lesz és hátrítottam mindenféle vallási és egyházi programot és találkozást. A misén is furcsán éreztem magam, mert úgy éreztem, hogy nem tudok megfelelni a követelményeknek. Akkor úgy gondoltam vannak elvárások a részvétellel kapcsolatban és a lelkiismeretem sem volt a legjobb állapotban. Vacsora után előadás volt, már nem emlékszem miről volt szó benne, a Biblia tanításain keresztül igyekeztek nekünk segíteni. Késő este bemutatkozó kör volt az utolsó program. Itt mindenki elmondta magáról azt, amit fontosnak tartott. Olyan zavarba hozóan őszinték és nyíltak voltak, hogy engem teljesen meghatott! Amikor rám került a sor

alig tudtam megszólalni és igen halkán mondtam valamit magamról. Késő este, amikor vége lett a napi programoknak nem tudtam elaludni, mert az engem ért élmények és benyomások igen élénken hatottak rám! A szobák előtt volt egy folyosó, ahol lehetett dohányozni és beszélgetni! Hajnalig folyt a barátkozás, ismerkedés, beszélgetés alig aludtunk néhányan valamit. Másnap pénteken reggel misével kezdtük a napot, már jobban éreztem a hatását, mert az ima segített. A délelőtti előadás után 8-10 fős csoportokba osztottak bennünket, ahol részletesebben bemutatkozhattunk és beszélhettünk magunkról az alkoholizmusunkról és az ebből fakadó problémáinkról. Csoporttársaim nagyon nagy szeretettel és barátsággal fordultak felém és én is feléjük! Az összetartozás és a közös gond nagyon közel hozott bennünket egymáshoz! Máig tartó szoros barátságok maradtak ebből a hétvégéből! Délután és másnap szombaton nagyon hasznos tanításokban és beszélgetésekben volt részem.

A későbbi életem meghatározó napjairól van itt szó! Tudom és vallom, már nem élnék az itt megismert HIT, TANÍTÁSOK, EMBEREK és hely varázsa nélkül! Itt tanultam meg imádkozni, őszintén beszélni, segítséget elfogadni, szeretetet kapni! Máriabesznye és a lelkigyakorlat bennem egy új világot teremtett és teljesen megváltoztatott! A szombati nap is hasonlóan telt. Este kör-ima volt az utolsó dolgunk, nekem csak sírva sikerült kinyögnöm valamit. Van a szolgálatnak egy énekes füzet, amiben van egy dal aminek a címe: Magányos voltam, nem volt barátom..., ez volt az imám! Sokan velem sírtak! Nagy élmény volt, máig hat rám! A végére megértettem, hogy a lelkigyakorlaton semmi nem kötelező! A misék és programok segítségek ahhoz az új élethez, amire a lehetőséget nekem nyújtották! Megmutatták lehet más módon is élni! Vasárnap reggel imádság, majd reggeli után az utolsó tanítás és kiscsoportos beszélgetés volt. A lelkigyakorlat szentmisével zárult! A búcsúzkodás nagyon bensőséges volt, sokan összeborultunk, igen nehéz volt az elszakadás! Sikerült megtérnem! Jézus Krisztus elindított a szabadulás útján! Július elején lesz 12 éve, hogy megszabadultam az alkohol rabságából! Az életem nem lett könnyebb, de szebb és tartalmasabb lett!

Évek alatt megtanultam, nemcsak kapni, hanem adni is! Sok minden megváltozott! Meghalt Bandi bácsi és Edina néni is, de mindig velem lesznek! Megváltozott a helyszín is, nehéz volt megszokni! Megváltoztam én is, ezt is nehéz volt megszokni.

Mindent köszönök Istennek és Nektek Barátaim!

„Magadnak teremtettél minket, Isten, és nyugtalan a szívünk, amíg meg nem nyugszik benned.” (Szent Ágoston, 430)

BOGLÁRYNÉ MAILÁTH EDINA, BANDI BÁCSI HŰSÉGES MUNKATÁRSÁNAK A VISSZAEMLEKEZÉSE.

DÁVID ÉS AZ Ő PARITTYÁJA

De sokszor hallottam mentegetődzésként, hogy ő csak a dávidi módon tud harcolni az alkoholizmus ellen. Meg hogy bocsánatot kér azért, mert soha nem kóstolt bele a részegség élményébe. – Igen, ez volt Ő: Bandi bácsi. Egyike azoknak a modern magyar szenteknek, akiket ugyan hivatalosan aligha kanonizálnak, de a Jó Isten bizonyára besorolta az őket megillető helyre.

Éppen 20 esztendeje, hogy megismertem egy mentálhigiénés sorozat hallgatójaként. Ez a hatalmas pasztorációs tapasztalattal bíró, végtelenül szerény ember igyekezett járatosná válni egy akkoriban – 1985 – elterjedő ismeretanyagban. Tette ezt azért, hogy még hatékonyabb segítséget nyújthasson a látókörébe kerülő alkoholistáknak, illetve szétbomló családjaiknak.

Találkozásaink során hamar ráébredtünk arra, hogy különböző okok folytán felszabadult kapacitásainkból és hasonló elkötelezettségünkől kiindulva, közösen kellene létrehozunk egy szeretetszolgálatot. Így született meg – a Magyar Karitászot megelőzve – az R.K. Egyházi Szeretetszolgálat keretei között, 1988. decemberében a BETÁNIA. Első otthonunk a Szt. Kereszt Plébánia volt, majd 2 év elteltével költöztünk jelenlegi helyünkre.

E sorok olvasóinak legtöbbször Halász Endre nevét az alkoholista-mentéssel köti össze. Méltó és igazságos, hiszen az Ő „parittyájából” kikerült számtalan „szeretkavics” szíven találta a szesz Góliátjait. Ezért is szól erről e megemlékező füzet nagyobbik része. – Személyének hiteles ábrázolásához azonban hozzá tartozik annak a jelentős tevékenységnek ismerete is, amelyet a végzetessé váló megbetegedést megelőző másfél évtizedben folytatott. Ennek voltam közeli tanúja és hálás haszonélvezője.

Mivel hosszú és példaértékű plébánossága idején magánvagyona nem tett szert, 1983-as kényszernyugdíjazásakor nem volt hova költöznie. Így került harmadmagával – mozgásképtelen nővérével, s valamikori, nálánál idősebb, félig vak házvezetőnőjével – az üresen álló szadai plébániára. Természetesnek tartotta, hogy befogadásuk fejében a sok éve kihalt plébánia életét felébressze csipkerózsika álmából. E munkálkodásával ki is érdemelte a kisegítő lelkészi státuszt!

Mivel fáradságot nem ismerő ember volt, kapacitását így sem érezte kellően lekötve, ezért vállalkozott a megkezdett alkoholista-mentés mellett a már említett Betánia Szeretetszolgálat papi vezetői posztjára is. Ez pedig nagy és sokrétű feladat ellátását jelentette.

Kiemelten kell megemlíteni, hogy a hiteles pap személyes kisugárzása mellett, gondos lelkipozításban és szisztematikus teológiai ismeretbővítésben is részesítette a munkatársakat. Az egyetlen nagycsaládként működő szolgálat különféle alapítványi keretek között gondozott hajléktalanokat, sokgyermekes családokat, otthonukban segítségre szorulókat és természetesen az alkohol rabságában szenvedőket. (Ez utóbbi csoportot támogató alapítványunk nevét is Ő választotta, a „SZOMJAZOM” igével Krisztus Keresztjére utalva.)

A közvetlen segítők körén túl több mint 100 fő részesült 70 órás etikai képzésében a Betániában, illetve vidéki keresztény szellemű szociális-karitatív intézményekben. – Nem utasított vissza egyetlen lelkipraktikus felkérést sem, lett légyen az Máriabesnyőn alkoholistáknak, Szegeden kispapoknak, Tahiban Máltai Lovagoknak vagy Zürichben emigráns magyaroknak szóló. Nagy felkészültsége mellett képessége volt bármely közösségben a szeretet meghittségét is megteremteni.

Idős hozzátartozói elvesztése után a Betániának nemcsak „családfője”, de lakója is lett. Innen járt ki hűségesen Szadára a hétvégeken, hogy ottani híveit is elláthassa. 1999-ben azután, egy dolgos papi pálya végefelé, szám-talan barátja és tisztelője társaságában ünnepelhette meg gyémántmiséjét.

Kivételes személyiség volt. Mindnyájan hálások lehetünk a Jó Istennek, hogy a közelében élhettünk. Aki pedig nem ismerte, az biztos lehet abban, hogy méltó és hű folytatásra talál: az általa elvetett mag szárba szök-kent.

Radnóti Miklós

Kis nyelvtan

Én én vagyok magamnak
s néked én te vagyok,
s te én vagy magadnak,
két külön hatalom.
S ketten mi vagyunk.
De csak ha vállalom.

SZEGHEŐ JÓZSEF

A SIKERES ÉLET TITKA

Vannak-e eszményeink?

Jó akarok lenni
hogy kenyérré lehessen kenni
s az emberek kenyeret
ne magában egyenek

(Bálint Lea)

Egy nyolc éves kislány írta le ezt az ars poeticát. Mosolygunk, gyerekesnek tartjuk. - Csak a stílusa miatt? Szégyellni való-e egy tizenévesnek, hogy vannak eszményei? Nem inkább azt kellene takargatnunk, hogy nincsenek?

Semmilyen szél nem jó annak a vitorlásnak, amelyik nem tart valamilyen kikötő felé. Életünk is csak ilyen célok és eszmények vonzásában valósul; minél konkrétabbak, körvonalazottabbak, annál inkább bontakoztatnak. Hiányukban eltévedt körbe-körbe bolyongó hajóhoz hasonlít életünk.

Nekünk Jézus állított eszményeket: gondosan elmondta és élénk élte azokat. A Lélek erejében mindnyájunk számára - személyre szólóan - kinyilatkoztatja: kinek-kinek melyik a Keskeny Út, amelyet járnia kell.

Komolyan vesszük-e eszményeinket?

Csak olyan életet érdemes élni,
amelyikért érdemes meghalni.

(André Malraux)

Jézus komolyan vette azokat az értékeket, amelyeket Evangéliumában meghirdetett. - Halálosan komolyan Életét tette rá!

Vagyontárgyaink értékét az adja: mennyit fizettünk értük. Életes értékeink fokmérője: értük hozott-vállalt áldozatunk. Hiszünk-e változó világunkban a változatlan - örök - értékekben? Hogy amiért még tegnap életüket adták emberek, azért még holnap is érdemes?

Tanúságot teszünk-e eszményeinkről?

mindünk anyaga
sugárzó lehetne, ha
mernénk hasadni

(Fodor Ákos)

A keresztény élet: mártír - tanúskodó - élet. Az eszmények felé mozduló ember erőteret hoz létre maga körül: sugároz, vonz és magával sodor. Így vezetjük egymást a jézusi Úton haladva. . .

Ha a búzamazag nem hal meg. . . Ha nem hasadunk. . .

A siker titka nem az én kibontakozása, hanem hogy eszményeink megvalósulnak. S milyen jól elrendezett az egész: eszményeink megvalósulásában teljesedem ki én is!

FARKAS ISTVÁN

A BÉKE ÉS A CSEND KÜLDÖTTE

„Uram, ön nem látja, hogy a ház lángokban áll.”
Krishnamurti

Szokásos reggeli sétámat jártam. Napfelkelte a kilátóban, végig a Fény utcán, le a sétányon, végig az Ózike utcán, majd átverekedve magamat a patak összedült erdején fel az utcánk végébe és már otthon is vagyok. Mostanában már egy órás séta. Nem sietek. Korán van. Sehol semmi sem mozdul. Ilyenkor, július közepén, ha nincs szél - ahogy ma reggel sem volt - az erdő már olyan csendes, mint... Mi is? Mint az erdő - „lelke”. A madarak ilyenkorra már teljesen elnémulnak. A hárs elvirágzott - pedig napokig adta az ízletes teának valót -, így a legyek és dongók sem zümmögnek olyan éktelelenül. A fák - szegények -, már amelyik túlélte a decemberi nagy jegesedést, már mind kizöldültek, elvirágoztak, így a kis csúcsajtások sapkácskái és a virágszirmok sem permeteznek már halk zizegéssel. Bár hétköznap van, még a legbátrabb munkába-indulók is az igazak álmát alusszák. Az első busz is csak egy óra múlva ér fel. Csend van és béke. A természet csendje és békéje.

Ma reggel kicsit módosítottam a szokásos útvonalon, mert a hétvégén feljönnek a gyerekek és feleségemtől azt a megbízást kaptam, hogy nézzem meg nyitva lesz-e a Matyi-büfé. A nagy-parkolót lehetőleg mindig elkerülöm, mert nem illik - még ennyi év után sem - a képbe. Túl sok a beton, az árus-bódé, az eligazító tábla, az épület és a murvás út is. Pedig most itt is csend volt. De valahogyan másmilyen, mint kinn a kilátóban, ahol a napfelkelést néztem. Nem baj - gondoltam -, már úgyis rég jártam itt, a központban, legalább szétnézek. Ahogy elhagytam a Westel-vevőtorony faházikóját és ismét felfedeztem, hogy az átjátszás komoly energiafelhasználással jár, hiszen egy motor folyamatosan zümmögött, elfogott ez a taszítás a helytől. Pedig a parkoló üres volt, a turistaház villanyai már nem égtek és még a szokásos reggeli kóborló vadcsicákból sem tűnt fel egy sem. Itt még nem kelt fel a nap. Takarta a turistaház. Hogy mielőbb szabaduljak, átvágtam a fűvön a büfé irányába és ekkor ért a váratlan meglepetés. A kis, füves tisztás közepén egy új szobor állt. Először csak a sötét sziluettjét láttam. Egy teljes-alakos szobor volt. Mivel kicsit rézsütosan közelítettem, láttam, hogy kezei imára vannak összetéve. Ó, már egy szent is - gondoltam önkéntelenül. Táltos-kapunk van, kettős-keresztünk is, két-három Mária szobrocskánk és egy kegyhelyünk is, egy őseinket ábrázoló sohasem öntöző díszkútunk is, nem is beszélve a dobogó táltoskövünkről és földi szívcsakránkról. Persze ezekkel soha semmilyen gondom nem volt, hiszen mindet jó szándékú, hívő, szorgos kezek emelték - áldás legyen nevükre. Inkább a meglepetés belső hangja volt ez. A második gondolat - kíváncsi-

an közelítve a most már egyre több részletet eláruló bronz szoborhoz - az volt, hogy „gyerekek, már megint bronzból? Hiszen előbb-utóbb még szorgosabb kezek el fogják lopni egy ködös novemberi estén” - de ez a gondolat is amolyan fricska volt csak önmagam, mint a folyamatos beszélgetőpartnerem számára.

Aztán már nem volt több előzetes gondolat.

Ott álltam szemben a szoborral és ha - a biztonság kedvéért: tényleg jól látom? - nem is néztem volna meg a kis táblácskát a lábánál, akkor is azonnal ráismertem volna. Sri Chinmoy szobra volt. Be kell vallanom férfiasan, ha én kaptam volna a megbízást bizonyára nem álló, hanem ülő helyzetben ábrázoltam volna és gitárral-szítárral a kezében, de legyen ez már az én bajom. A háta akkor is ilyen egyenes lehetett volna. Viszont magán a tényen teljesen megdöbbsentem. Igen. Jól tudtam, hogy mindig és mindenütt a csend, a béke és a természet nagy küldöttjeként hirdette világszerte a számára rendezett találkozók, hogy „mindannyian Isten fiai vagyunk”, de pont itt, Dobogókőn szobrot, neki? Miért? Aztán felfedeztem a gyönyörű fehér kövekből kirakott rövid sétányt is, ami a murvás útig vezetett és a kis fapadot is, majd még egyet, majd még egyet. Nem tudtam kihagyni. Le kellett ülnöm. Illetve először még nem ültem le, mert felfedeztem azt a két kis táblát, amire szorgos kezek egy-egy tőle származó idézetet véstek fel. „Harmóniában élhetünk, ha mélyen tiszteljük a Természet-Anyát.” És a másik: „A természet szépsége segít bennünket, hogy a lehető legtágasabbak, a lehető legbékésebbek és a lehető legtisztábbak legyünk.” Gyönyörű gondolatok, szépen elkészített padok, gondos kezek alkotta járda és maga a szobor is: igazán harmonikus együttes. De itt? És erről szólva?

Nem. Megint csak mentegetőznöm kell. Hiszen hová tennék méltóbb helyre, mint a természetnek ebbe a fellegvárába? Hová máshová, mint ide, ahol annyi jó szándékú, természetkedvelő ember megfordul tavasszal, ősszel és télen? Nem. Nem lehet semmi ellenvetésem a hely kiválasztása, elrendezése és megvalósítása ellen. Ugyanígy volt ez annak idején az alig száz méterre felállított táltos-kapuvál is. Gyönyörű farafaragás, csodálatos gondolatok, a kis ülő Fekete-Madonna és a hatalmas emlék-pad, virágok, stb. Jól emlékszem, hogyan álltak hosszú, kígyózó sorokban a hívek, várva a főtáltos áldására. Ez, úgy látszik egy ilyen hely - lett. Mert annak idején, amikor nem volt még önkormányzat, sem nagy-parkoló, sem nyilvános WC, csak a Matyi-büfé, no, és a titokban fenntartott Siketek Mária-kegyhelye, akkor itt

nem volt más csak a természet békéje, csendje és harmóniája, és hajnalonként szarvasok legeltek itt, ezen a kis tisztáson. Persze ez nem azt jelenti, hogy ez, itt, most, valami rossz. Csak annyit, hogy minél több a jelkép, talán annál kevesebb a hely bennünk a valódi üzenet számára. Még a Dalai Láma is hozzátett ehhez a maga módján: „Megveszem ezt a helyet!” – mondta és lemutatott a ma már Rezsőnek nevezett kilátóból a Rám-hegyre, bár talán ő tudta miért venné meg. Talán nem a természet csendje és békéje érdekében.

De hát mi is az a valódi üzenet, ami ennyire idevonzza a „szenteket”? Igen. Igaza van Sri Chinmoy-nak: harmóniában élhetünk, ha mélyen tiszteljük Természet-Anyát. Így és valódi lehetőségként. Annak ellenére, hogy a feltételes mód jobban tükrözné a valóságot: élhetnénk, tisztelnénk. De már anyánkat sem, aki táplált és nevelt, őt sem. Pedig milyen régi az a mondás: aki nem szereti a szüleit nem szeretheti Istent. Feltétel nélkül tápláltak minket bármilyenek is voltunk velük. De mit is jelent éhesnek lenni és táplálni? Mit is jelent éhezni és szomjazni az igazságot? Talán ez a szükség, a táplálék vágya a titka a harmóniának? A kicsi gyermek feltétel nélkül felnéz a szüleinek: éhezi és szomjazza a szavaikat, a jelenlétüket: a táplálásukat. Számára Ők a felfoghatatlan Nagyság és Jóság, maga az Isten. És a szépség is, amitől tágasak, békések és tiszták leszünk – ahogy Sri Chinmoy mondja. Milyen ismerős szavak is ezek, ha úgy olvasuk őket. Hányan és hányan elmondták és elmondják ezt ma is nekünk. Lásd a valóságot! 'Az élet csak akkor valóságos, amikor „Én Vagyok”' - mondja egy másik tanító, G.I.Gurdjieff. De ez csak hangsúlyáttevés: Chinmoy a szűkösségre, a békétlenségre és a tisztátalanságra, Gurdjieff a lény létezésére, engedelmessegre felszabadulására – a „Legyen meg a Te akaratod”-ra - teszi a hangsúlyt. És Mária-kegyhelye nem erről beszél? És a kis szobrok és padok mindenütt? Igen is, meg nem is. A lény, az emberi lény állapotán fordul. Elmehetünk egy ilyen helyre. Leülhetünk egy ilyen padra. Olvashatjuk más gyönyörű gondolatait. De miért kell ehhez hely, pad, szobor? Chinmoy bizonyára szomorúan mosolyog odafentről, hiszen ott vannak a fák a leveleikkel, a madarak gyönyörű énekükkel, az özek és vaddisznók az éberségükkel, a kis, színes erdei virágok és az illatos gyümölcsök, ó, a gyümölcsök! Az ő békéjük és csendjük, ami a természetet, a Földet teljesen automatikusan szolgálja. És az enyém, ezé a testté, amely nyitott lehetne a tágasságra, a békére, és a tisztaságra?

Abban az időben, amikor még nem voltak szobrok, padok és keresztetek mindenütt, nagymamák nyaraltatták unokáikat szerte Dobogókőn és átjártak egymáshoz palacsintázni, főtt-kukoricára, szalonnát sütni vagy kirándulni. Ismerték egymást és a gyerekek is jóban voltak. Benne éltek a természetben. Nem idézték senki szavait – vagy ha igen, az Fekete István, Petőfi vagy Arany volt -, hanem benne voltak, benne léteztek. Minden nehézség

ellenére tágas volt, békés és tiszta az életük. Reggelente a legbátrabbak – nem félve, hogy vaddisznókkal vagy szarvasokkal találkozhatnak – kimentek hajnalban megnézni a napfelkeltét. Nem kellett tiltani a virágszedést, hiszen nagyanyáinknak szedték az unokák, hogy örömmel táplálják, növeljék őket. De talán nem is ezt a „harmóniát” üzenik ezek a nagy tanítók! Talán nem is csak a „normális emberi életet”. Talán mindezt csak beugrónak, alapnak tartják ahhoz, ami a belső béke, a csend, a harmónia forrása: az egyetlen cél – lehet. Látni a helyünket, a méretünket, a szerepünket az Ismeretlenben, látni a valóságot és ugyanakkor szabadon elviselni, benne maradni, benne létezni. Talán ez az a tisztelet, amiről Sri Chinmoy beszél. Talán. És talán ez az, amire a többiek is utalni próbálnak. Azonban ez nem megy csak külső dolgokon keresztül. Sem könyvek, sem emberek, sem idézetek, sem szobrok, sem padok... Talán indításnak igen. Talán a megfordulás első lépéséhez igen. A tisztelet, a tágasság, a béke, a tisztaság csak belülről, a belső harmóniából fakadhat. A szív békéje az első lépés a forráshoz – mondja másutt a tanító.

Nem néztem vissza. Nem volt rá szükség. Talán, majd egyszer elviszem legújabb dédunokánkat a szoborhoz, ha már megnőtt, ha felnőtt lesz és már nem figyel másra, mint a szobrokra és a szavakra. Most még mindent lát, tisztel, mert tiszta, tágas és békés, mert még harmóniában van az anyjával. Mert még csak két hónapos.

Dobogókő, 2015. július 17.

DRYP

KERTI NAPLÓ A JÚLIUSI - AUGUSZTUSI MELEGBEN, HA VILLANYT KELL SZERELNI

Érik a banán a kaposvári panelek közötti kiskertben - adta hírül az egyik TV csatorna. Uborkaszezonban a „banánfának” is hír értéke van, (főleg ha azt is tudjuk, hogy a banán valójában egyszikű növény s nem fa) – gondoltam, és a képernyőn meg is mutatták az érő terméscsokrokat. A banán igazolta a mondást. Banánérlelő meleg lett júliusra. Meg fügeérlelő. Kerti feketerigóink meg sem várták a teljes beérésüket, már idejekorán hozzáláttak a fogyasztásukhoz.

Nagy terméssel kecsegtetett a városi bokrunk és már a második érési csoport is ott tolakodott az érőfélben lévő társai mögött. Fügelekvár befőzési terveink mégis hamar szertefoszlottak, mert versenyt kellett együk a termést a rigókkal. Lett más kártevője is a kertnek, nevezetesen az amerikai lepkekabóca. Megtaláltuk őket a fügebokron is, miután a kertben gyomfaként felszaporodott nyugati ostorfa (*Celtis occidentalis*) gyökérsarjait is kivágtam. Jobb híján ráfanyalodtak. Vegyszeres védekezés eszembe se jutott, hiszen érőfélben lévő gyümölcsöt csak nullanapos élelmezés egészségügyi várakozási idejű rovarölővel lehetne permetezni, olyan meg nincs s ha mégis lenne sem használnám. Ezekről a viaszos bőrű kabócákról egyébként is lepereg a permetlé, igazán hatékony felszívódó hatóanyagú készítményekből már éppen eleget eszünk a szép tetszetős gyümölcsökön. Maradna a mechanikai védekezés ellenük – növényvédősök tréfás szakzsargonjában; peszticid manual – de mire odanyúl az ember, hogy nyakon csípje, már el is pattant, mint a bolha. Szerencsére azért van tőlünk ügyesebb segítő társunk is a gyéritésükben, mégpedig a torkos feketerigók között.

Csőrében egy lepkekabóca imágó

És hogy kerek legyen a lepkekabóca történet, ide másolnám Sarló Csaba barátom igencsak figyelemreméltó megfigyelését.

„Az amerikai lepkekabóca miatt jutott ez most eszembe. Június 15-én vettem észre a málnán, a még nem teljesen kifejlett alakot. Mivel sokat csatáztam vele, utánanéztam a világhálón, hány nemzedékére számíthatok.

Megörültem, hogy megtaláltam a rovar-tanszék közleményét, amit mellékelek. Mai napig édes nyugalom-

ban szedtem a málnát, hisz az egy nemzedéknek már matuzsálemei se élhetnek.

Mielőtt a hőség bezavart, leültem a málna mellé egy kis üllőkére és leszedegettem a földközeli leveleket. Ekkor láttam, hogy a lepkekabóca nem olvassa a szakirodalmat. Bizony indul a következő nemzedék. Félek nem az ország, hanem a kutya meleg napok száma dönt nemzedékszámáról.”

Bizony ezidáig határozott egyértelmű választ nem kaptam erre a nemzedékes kérdésre, de az elhúzódozó keléskéből származó különböző fejlettségű lepkekabócák elméletét cáfolni látszanak a saját felvételeim. Egyszerre van jelen a kifejlett – a szakemberek imágónak mondják – és az éppen kelő utódok. Szeptember végére talán eldöntik

az első vedlés után ottmaradt lárvaingek

És akinek szerencséje van és még találkozott ezzel a kellemetlen szívókártevővel

itt megismerheti...

Végül essék szó arról is, hogyan került szóba a villanyszerelés. Lakásfelújításunkhoz villanyszerelőt kerestem a helyi hírharsona valós és web lapjain. Találtam is tizenhat ajánlkozót, de egy kivétellel valamennyiük vezetőkes telefonszámán azzal a tájékoztatással jelentkeztek a hozzátartozók, hogy éppen külföldön dolgozik a mester. Az az egy is csak a legsürgetőbb tennivalókkal végzett, mert hó végétől már Londonban fog vigyázni az unokáira. Addig marad a sötétség idehaza.

DÖRY ISTVÁN

SZERETNÉK...

Szeretnék egy olyan országban élni, ahol mindenki:
lelkesen segíteni igyekszik másoknak,
aktívan védi környezetét,
és megvan a magához való józan esze.

Ha a térképen nem találom, vagy olyan messze van, hogy nem tudunk oda elmenni, akkor (legalább) az Országban, ill. annak Bokor nevű helyi lerakatában keresem ezeket a kritériumokat: segítség, környezetvédelem, értelem, lelkesedés. Sokszor megtalálom, néha nem. A hiányosságok nem keserítenek; nem költözöm el a hazából, a köreinkből csak azért, mert nem találom meg itt a Földön a mennyországot (t.i. az én mennyországom ilyen egyszerű, működőképes világ). Ha nem találom ezekben a tágabb körökben a jó, az ideális körülményeket, akkor nemcsak keresem, hanem létrehozni is igyekszem. Hogy legyen végre, legyen újra fontos közügy a segítség, természetmegővés, a feltétlen szeretet.

Sajnos, nincsen hétmérföldes csizmám, ezért számomra ez a kis ország is, meg az Ország, a Bokor is túl nagyak bizonyul. Ha csak évente egy-két órára látjuk egymást, miben tudok segíteni, érdemes-e szóvá tenni az egyetnem-értésemet, tudok-e lelkesíteni ott, ahol a lelkesedés hiányzik, van-e értelme belefogni hosszabb elméleti levezetésekbe? A válasz: nem. Viszont van értelme ilyen Önértelmezést írni magunk számára, tudomásul véve az ennek tulajdonítható csekély hatékonyságot.

Ha szűkebb körökben inkább tudok hatni, azt is megpróbálom: a kisközösségben, a családban, az utcában, a munkahelyen, Ökocsoporton, környezetvédő újságban. Itt rögtön megkapom a visszajelzést is. Azt, hogy mások is szeretnének, békés, segítő szándéktól átfűtött, tartósan élhető világban tevékenykedve élni. Ritkább esetben azt a nézetemet is osztják a barátaim, családtagjaim, hogy mindehhez átgondolt, reflektált életet kell élnünk; nem bedőlni a politika, reklám, áltudomány, pénz, bank, kamat, autó, hatalom, tv-k, biztosítók, teológiai agyalmányok, multi-level ügynökök zagyva és sokszor önző indítékú ideológiai agyimosás-kotyvalékának. Tehát gondolkodva, józanul.

Idealista kérdéseim is erre irányulnak:

- 1.) netán Ti is szeretnétek egy olyan világban élni, ahol mindenki
lelkesen segíteni igyekszik másoknak,
aktívan védi környezetét,
és megvan a magához való józan esze?
- 2.) Hogyan állunk a mindenféle szintű és irányú segítéseinkkel, az eltökéltséggel?

3.) Lelkesen védjük az élő környezetünket, vagy vadul pusztítjuk azt?

4.) Bedőlünk-e a gondolkodásunkat bénító duruzsolásoknak, megszokásoknak, elvárásoknak vagy megvalósítjuk, hogy a BOKOR = KERESZTÉNYSEG + GONDOLKODÁS.

VINCZE JÓZSEF

**HANCZ LÁSZLÓNÉ, SZ. FALL VERONIKA
TEMETÉSE**

Veronika édesanya, nagyanya, testvér, hozzátartozó, rokon, barát, közösségi tag, életének 73. évében a menyeyi otthonba költözött.

Testvérünk Gyarmaton látta meg a napvilágot 1942. december 1-én.

Általános iskoláit szülőfalujában végezte, majd középiskolai tanulmányait a pápai Petőfi Gimnáziumban folytatta.

Ezután Mosonmagyaróváron agrármérnöki diplomát szerzett.

Először Ácson dolgozott agrármérnökként, majd a tornyópusztai nyúltelep volt a munkahelye, utána pedig a környei Kombinát statisztikusa volt, egészen a nyugdíjazásáig. Nyugdíjasként is tevékenykedett, mint közvélemény kutató.

1967. szeptember 2-án alapított családot férjével, Lászlóval. Sorban születtek a gyermekek, Péter, Ágnes, András, és 10 évvel később Zsófi.

1988-ban meghalt férje, Laci, ezután egyedül irányította gyermekei életét, önzetlenül, kitartóan, és nagy szeretettel. 10 unokájának a megszületését érthette meg, akiket mindig a szívébe írva hordott.

1980. előtt ismerkedett meg a Bokor bázisközösség lelkeségével, amely Isten-kapcsolatát biztossá, emberszeretetét megalapoztató tette. Közösségi kapcsolatait egészen a haláláig megőrizte.

Hirtelen ragadta el a halál, 2015. június 20-án.

Most imádkozzunk érte.

Jóságos Menyeyi Atyánk!

Te minden Földre született emberrel szebbé-jobbá akard tenni a világot. Ez az újjáteremtés folyamata, amely küldetésünk teljesítésével válik valóra.

Hálásak vagyunk azért, hogy Veronika testvérünk közel 7 és fél évtizedet szolgálhatott a Te országod földi megvalósulásán. Családjá a mindent előteremtő anyai, nagyanyai szeretetért, vérszerinti rokonsága az egyenes jellemű, határozott életvitelért, testvérbarátai a hitvalló, bátor keresztény életért éreznek hálát iránta.

Munkájával, szeretetével, barátságával szebbé tette mindannyiunk életét.

Mint hívő emberek tudjuk, hogy: „A halál csak egy láncszem az élet végtelen, eltéphetetlen láncában, csak egy ajtó, amely egy másfajta életre nyílik, csak egy ne-

héz, döntő lépés az emberi teljesség felé, a szívünk mélyén örökre visszavágyott elveszett Paradicsomba.” (Gromon András)

Veronika testvérünk a Te közelségedben már megtisztult emberi gyarlóságaitól, fogyatékoságaitól. Már látja az összefüggéseket, a földi élet alatt homályosan sejtett igazságokat. Már együtt van a Te országod boldog lakóival, férjével, szüleivel, szeretteivel. közössége tagjaival. Most mindnyájan szomorkodunk, mert egy kis időre el kell válnunk. De biztosak vagyunk Atyánk a Te ígéretében, ha megszűnik a földi hajlékunk, Nálad találunk örök otthonra.

A gyász nehéz terhét, fájdalmát a Te segítségével hordozza és dolgozza fel a család, a hozzátartozók, barátok, ismerősök.

Veronika testvérünk a Te közelségedből legyen földi küzdelmeink vigyázója és segítője. Amen

***

Testvéreim!
1980-ban Gyarmatra kerültem, ami első állomáshelyem volt. Itt ismertem

meg Veronika szüleit.

Édesapja, János bácsi karakteres, kemény ember volt. Édesanyja, Jolán néni a szelíd, anyai szeretet mintaképe. Veronika jelleme, embersége, karaktere, nagyrész szüleitől örökölt, tanult elemekből állt össze.

Minden léleknek nyoma marad a Földön.

Mindenkinek van, lesz szellemi-lelki végrendelete, ha leírja, ha nem, ha elmondja, ha nem. Ahogy élünk, az utódaink számára a lelki végrendelet.

Számomra Veronika szellemi-lelki végrendelete a következő:

Készséges volt. Ez az önzetlenséget és a jóságot jelenti. Mindenkinek segített. Vendégül látta a lépcsőház gyermekeit. Bármit kértek tőle, szívesen és jóindulattal segített.

Sokszor elkértük a Neszmély fölötti kisházat. Egy alkalommal a Börzsönybe indultunk az ifjúsággal, de a megáradt patak miatt nem tudtunk bemenni a kulcsosházba. Késő este hívtam fel Verát, hogy elmehetnénk-e a kisházba? Azonnal igent mondott. De elmondtam csak éjfél körül érünk oda a kulcsért. Gondolkodás nélkül válaszolta, nem baj, megvár bennünket.

Mindenkivel megtalálta a hangot. Világunkban nagy erény ez, amikor oly kevesen értik egymást, amikor sokan elzárkóznak mások előtt.

Veronikának megadatott ez a ritka emberi tulajdonság.

Aki figyel mások rezdüléseire, az egységesítő pont lesz.

Veronika egyik közösségi társa ezt írta róla:

„Ő olyanvalaki volt, akivel sok éve együtt ültünk a találkozókon, de alig tudtunk egymásról valamit - valami adatot. Ugyanakkor a lelke képes volt annyira megnyílni, hogy az utóbbi néhány évben olykor nagyon együtt rezegtünk... igen magasra értékeltem az érzékenységét. Ő egyike volt azoknak a csendes közösségi tagoknak,

akik alig látszottak, jelenlétükben mégis azonnal megjelent a hatásuk... Végig hűséges volt.”

Kereső volt lélekben és szellemben. Igényes volt, sokat olvasott.

Finom lelke volt. Ha kritikát mondott, soha nem volt bántó. Tudott jót mondani másokról akkor is, ha valaki nem volt neki szimpatikus.

Nem szerette a közhelyes beszélgetéseket. Ha telefonon beszélünk, mindig mély gondolatokra vágyott. Kérdezte az olvasmányaimat, a véleményemet. Az új gondolat elgondolkodtatta, megérintette.

Ahogy gyermekeit felnevelte férje, Laci 1988-ban bekövetkezett halála után, arra nehéz szavakat találni. Diplomát adott mindegyik gyermeke kezébe. Küzdött akkor is, amikor minden nehéz volt és fájdalmas.

Egy alkalommal azt kérdeztem tőle, nem akar-e maga mellé egy társat, együtt talán könnyebb lenne a küzdelem. Határozottan rám nézett és azt mondta: „Nem akarom a gyermekeim lelkét megzavarni.”

Volt türelme, szeretete, energiája - rengeteg tennivalója mellett – ápolni a nagynénjét. Először Győrbe járt hozzá, majd saját házában ápolta, gondozta, látását elveszített rokonát, közel két évig. Magam is megtapasztaltam ezen karitatív munkáját, amikor Győrben közösen imádkoztunk, áldoztunk a nagynéni lakhelyén.

A közösségi és emberi kapcsolatok fontosak voltak neki. Hűséges barát, hűséges közösségi tag volt. Az 1980-as évek előtt megismerkedett a Bokor bázisközösség tanításával. Szívében megőrizte azt haláláig. Testvérbarátaihoz, közösségi társaihoz fűződő barátságát soha fel nem adta volna.

Veronika testvérünk gyermekeit, unokáit biztatom, üljenek össze és írják le szellemi-lelki végrendeletét: mit tanultak az édesanyjuktól, a nagyanyjuktól, mi az, ami életreszóló nyomot hagyott bennük.

Ugyanígy tegyenek közösségi tagjai is, hogy ne vesszen a feledés homályába a példa, amit a mellettünk élő embertársunk mutatott

Mert Veronika testvérünk értékes, gazdag, nagyon küzdelmes, példamutató életet élt.

Áldja ezért a Mindenható, és nyerje el földi életének méltó jutalmát.

●●●●●

FARAGÓ FERENC

VERA TEMETÉSE...

Kedves Vera, nem is olyan rég Vácott voltunk egy Bokor testvérünk temetési szertartásán – mellettem ültél és odasúgtad: ...milyen rossz szó ez a búcsúztatás, milyen fájó, könyörtelen és véglegesnek tűnő. Csak most tudom visszasúgni neked Vera, hogy igazad van, mert hitünk, gondolataink, de még ösztöneink szintjén is érezzük, hogy nem így van, mert letesszük ugyan az éveink szá-

mával egyre nehező fizikai testet, de a lelkünk már könnyen szárnyal. Mert a halál nem az élet után van, hanem az élet fölött., s a halál értelme elválaszthatatlan az élet értelmétől – vagy úgy, hogy tudni véljük, hogy mi az értelme, vagy úgy, leggyakrabban, hogy nem is tudjuk.

Nem búcsúztatásra jöttem tehát, de egy kicsit megállni, elgondolkodni, emlékezni, mint ahogy Kosztolányi is tette, emígyen:

Okuljatok mindannyian e példán. / Ilyen az ember. Egyedüli példány. / Nem élt belőle több és most sem él, / s mint fán se nő egyforma két levél, / a nagy időn se lesz hozzá hasonló. / Akárki is volt ő, de fény, de hő volt. / Mindenki tudta és hirdette: ő volt.

Két hivatkozási pontod volt, mindkettő közösségi ihletésű: az egyik a Család – a Te családod, a Tied; a másik a Bokor közösség, a Te Bokrod, a Tied. S e kettőhöz mindig csak egy jelzőt társítottál: a hűségest. A biztos pont voltál a családban is és a közösségeidben is, akire lehet számítani, aki mindig ott van, amikor ott kell lennie, aki háttérbe vonul, ha hátrébb kell lenni, akinek mindenről van véleménye, de aki mindenkit meg is hallgat.

Azért azt még megemlítem, kedves Vera, hogy Gyurka bácsi is igazán kedvelt Téged, úgy sejtem, őszinteségedért, szókimondásodért. Bizonyos ingatag teológiai helyzetekben gyakran fordult oda hozzád: na, hogy is van ez Verácska? ...és Verácska ilyenkor mindig el is mondta, hogy szerinte hogy is van ez. Bulányi György egy helyütt így ír a Naplójában: „Nehéz nap volt ez a mai, mert már magamnak is nehéz vagyok; de van vigasztalom: holnap közösségi találkozóra megyek, de nem ám akárkihez és nem ám akárhová, hanem Hancz Verához és a Neszmélybe, a Meleges-hegyre. Ahol Vera mindig egy széles ezüst szalaggal fogad minket: a Duna gyönyörű ezüst szalagjával.”

Kedves Vera, tudod, mindig az ittmaradóknak a nehéz, a családnak, a közösségnek, mi még űrt érzünk, mérhetetlen űrt, még azt imádkozni is milyen nehéz: „...legyen meg a Te akaratod!”, mert mi azt akarnánk: maradj még! Mi űrt érzünk még, - Te már a teljességet.

Köszönöm a Mindentadó Jóistennek, hogy adta nekünk Verát, megismerhettük Őt, rácsodálkozhattunk benne az emberi létezés sokszínűségére és megláthattuk benne azt a transzcendenciát, amit a mi Veránk már nem tükör által homályosan, hanem színről-színre lát.

Mert ami befejezettnek látszik, az tulajdonképpen csak most kezdődik...

Amen.

*Ha elvesztettél mindent
és semmi sincs,
csak két karéj kenyér
maradt a zsebedben:
adj el egy karéjt,
és végy az árán virágot,
hogy legyen egy kis tápláléka a szívednek.*

(In: Örsy László: Úttalan utak Ura – Ki a jó bolond?)